

SAMBAND

No.103 November 1916

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelaagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelaagenes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Utgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

SYVENDE AARGANG av "SAMBAND" begynder med nærværende hefte (Novemhernumret). Tiden er nu inde for flertallet av abonnenterne at fornye, og mens de fornyer vil de gjøre en særdeles god gjerning ved at skaffe en ny abonnent hver. Saa er det de som staaer til rest med betalingen for et aar og endog længere, og disse bør straks sende ind sin kontingent og to nye abonnenter hver. Alle vet om de svimlende høie papirpriser, for ikke at nævne hvorledes priserne paa alt andet er gaat op. Og da skjønner man at vi trænger pengene. Send dem ind.

Venligst,

Bestyreren.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

Indhold av No. 103, November, 1916.

	Side.
Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne.—IV. O. S. Johnson	1
En norsk bygds historie.—VI. Olav Reaal	15
De første aar ved St. Olaf College.—VI. Mrs. Anna E. Mohn	26
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.—XXI. O. S. Johnson	29
Brokeliak vs. ryggetak, samt lidt om Arne Kulterstad. J. C. M. Hanson	40
En amerikareise i 1872. Johan C. Gran	49
Peter Thompson. Av en nær ven	54
Agnes Wergelands "Leaders in Norway and Other Essays"	60
Gustav Melbys "King Saint Olaf"	62
Kristianialagets generalforsamling	63
"Søndmørelagets Aarvog 1916"	63
Løvbrend-gutten. R. O. Kvernen	64

Samband.

No. 103

November

1916

Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne.

O. S. Johnson, Sagasriverer.

IV.

Anna Colbjørnsdatter.

Anna Colbjørnsdatters far var den rige sogneprest til Sørum paa Romerike, Colbjørn Torstenson af slægten Arneberg fra Smaalenene. Han var velkjendt som en stor idrætsmand og en vældig jæger, og af et stridbart find. Biskop Hersleb siger om ham, at han var den største bjørneskytte i sin tid i Norge, og duede mere dertil end til at være prest. Han var gift to gange, og Anna var datter af første egteskab. Barn af andet egteskab med en datter af presten Kjeld Stub, var de bekjendte Fredrikshalds-borgere Hans og Peder Colbjørnsen og en søster Marie ogsaa paa Fredrikshald.

Anna blev i 1682 gift med Jonas Ramus, som var kapellan hos hendes far. I 1690 blev han sogneprest til Rorderhov, hvor han var til sin død i 1718. De havde fem barn, Ole, David, Johanne, Christian og Anna Sofie. Men allerede mange aar før Anna Colbjørnsdatter døde var hun barnløs. Ole faldt i en kamp mod løjtnant Bruse. David var prest, hjælpeprest hos sin far til han i 1717 blev udnævnt til sogneprest til Rorderhov, endnu mens faren levede. Han døde imidlertid allerede i 1727. Johanna var den eneste af børnene som blev gift, nemlig med foged over Ringerike Lars Mikkelsen i 1716. Hun døde aaret efter efterladende sig datteren Anna Ramus,

der blev sin bedstemoders pleiedatter og ved testamente indsat til hendes arving. Gjennem hende (gift med kaptein, senere stiftamtmand i Bergen, Christian Pettersen) har hun saavidt vides endnu efterkommere i landet. Sønnen Christian reiste i 1713 til Hamburg for at studere medicin. Han hørte man aldrig mere til. Det blev antaget, at han døde paa reisen eller faldt som offer for en pest som da raset i Hamburg. Sofie døde ugift i 1720-aarene.

Provst Færden skriver blandt andet om Anna Colbjørnsdatter: — Hvorledes det er gaaet til at sagnet har samlet æren for den frigeriske bedrift om Anna Colbjørnsdatters person, er ikke vanskeligt at forstaa. Hun var en personlighed som i mangt og meget minder om sagatidens djerve og mægtige kvindestikkelser. For det første havde hun den ættestorhed som vore fædre lagde saa megen vægt paa. Hun var ogsaa en rig og mægtig eiendomsbesidderesse. Hendes mangeaarige proces med svigersønnen Lars Mikkelsen om Hverven gaard og hendes uforsonlige optræden overfor sønnens banemand løjtnant Christian Bruse, synes at tyde paa, at hun ogsaa i stridbarhed var i slegt med fortidens sagakvinder. Det er derfor ikke at undres over, at almuen mente, at denne mandige og mægtige kvinde maatte ha haft en lignende andel i seiren ved Norderhov, som hendes brødre havde haft i de feierrige kampe ved Fredrikshald.

Om hendes rigdom faar man et lidet begreb, naar man ved, at hun var eier af gaardene: Søndre Frok, Gudsgaarden, Hverven, Trygstad med Søndre Eng, Ultvedt, Gullerud, Østby og Beme i Norderhov, Nuren og Askaksrud i Haug, Sørum, Bjerke og lille Svarstad i Sole, og Rjørven i Zevnanger. Mange af disse enkelte eindomme er nu delt i flere betydelige gaarde. Desuden eiede hun en privilegeret sag i Sønnesfos, og had-

de betydelige panteobligationer i flere Gaarde paa Ringerike og i Zevnager.

§ 1723 kjøbte fogneprest Daniel Ramus ved auktion alle 4 kirkerne i prestegældet, nemlig Norderhov, Haug, Lunder og Vikir kirke i Madalen. Disse arvet Anna Colbjørnsdatter efter sønnens død i 1727. Ved skjøde af 14de april 1739 kjøbte hønderne kirkerne af kaptein Pettersen for 1400 riksdaler. Der findes endnu enkelte af de mange ting som Anna skænktes til forskjellige af disse kirker.

Mens Daniel Ramus var eier af Norderhov kirke lod han indrette et gravkammer for Ramusfamilien. Der staar endnu to lig, Jonas Ramus og Anna eller hendes datterdatter Anna Pettersen. Hun døde i Kristiania 1791 og blev ført til Norderhov eller ført til Frederikshald og lagt i Colbjørnsens familiegravsted.

Anna Colbjørnsdatter døde paa Gudsgaarden i 1739. Tilslut skal her efter provst Færden anføres:

„Det vi nu tager farvel med Anna Colbjørnsdatter og haaber at opfyldelsen af det gamle fromme ønske: „Fred med dit støv“ maa bli hende til del, skal der mindes om de lysere minder som kaster et mildnende skjær over hendes temmelig strenge træk. Hun skal have været ikke blot retskaffen, men ogsaa ualmindelig hjælpsom mod smaafolk. § sin sidste vilje lægger hun et godt ord ind for sine laantagere, at de ikke ved en utidig opsigelse af laanene skal rykkes op fra gaard og grund.

Tildels efter R. Sigstad i Buskeruds Blad:

Som vi alle kjenner til saa indtager Anna Colbjørnsdatter en dominerende plads i Ringerikes historie. Hun var i sagn og saga blit den store heltinde, næsten en Jeanne d'Arc. Derfor har hun paa Norderhov kirkebakke faaet sin mindestøtte og hendes billede er at se i mangfoldige Ringerikeshjem, samt nu ved 200-aarsfejten den 29de mars 1916 glimrede hendes billede

i alle norske aviser. Nu fortjener vel Anna Colbjørnsdatter denne brede plads baade i historien og traditionen som den store heltinde; men det er en kvinde i Høle som kanske udsjorte en ligesaa stor heltedaa, om ikke større, som ingen mindstøtte har faaet og hvis navn ikke straalere i folketraditionens glorie. Denne kvindes navn var Kari Rasmusdatter Giran. Hun tog den farlige Uriaspost at gaa lige ind i fiendens leir, spionere og føre den bag lyset. Anna var den fornemme vertinde som kunde bænke fienden til høibords i sin egen stue uden anden risiko end et muligt fangenskab. Kari derimod vovede sig lige ind i løvens gab for den mindste uoverensstemmelse i hendes budskab vilde ha havt døden til følge.

Efter Hølebogen hidrættes følgende:

Det var uger fulde af angst og bæven folk i Høle gjennemlevende vaaren 1716. Faren var truende nær. Som mørke ulykkesvangre skyer hang den over bygden. Selve Karl den 12te, helten fra Ukraine og Vender, den ukuelige, som aldrig kunde vige, vilde med sine karoliner for anden gang gjeffe Ringerike. Slap han først over skogen og ned i bygden, saa hjælpe den da! de skulde saa igjen for nederlaget paa Norderhov.

Men bønderne travlet sig op Krokkleven for at møde den ukuelige. Med od og egg vilde de værge bygden og landet. De hadde staaet der længe og var vant med vagtholdet. Derfor kunde oberst Løwen med god grund sige: „Det är als inte värd at föra krig i dette landet, der bønderne sjelfva gjöra krigstjensta.“

De stod der oppe, Mads Sørum og hans fæller, og de var efter Norderhovslaget blevet forstærket med 100 mand infanteri og 50 dragoner; thi Karl den 12te laa ved Bærum verk, hadde fremskudt en forpost som laa i leir ved Zonserud i Lommendalen, og fienden kunde være ventende naar som helst.

Kaptein Coucheron fik fat paa en mand ved navn Bent

Sinne. Med løfte om belønning paatog denne sig at rekonoscere og bringe bud om fiendens bevægelser. Den 15de april var Bent tilbage og meldte Coucheron, at nu kom svensken. Og svensken kom; men bag forhugninger oppe paa Nordkleiva blev de hilset af bønder og soldater med den følge, at fortroppen, 24 mand paa 2 nær, blev liggende døde. To ganger angreb svensken og begge ganger blev de slaaet tilbage.

Men nede i Krokfund hvor den virksomme foged Lars Mikfelsen hadde midlertidig kontor, sad landdragonen Syver Bø fra Murdal i Valdres fangen. Han hadde i fuldstaab trættet med klokker Anders Kold i Norderhov og givet denne to knivstik. Og nu sad denne varmlodige og patriotiske Valdris lænket til væggen i Krokfund, mens hans kammerater skulde gaa mod de tapre karoliner. Dette huet ikke Syver Bø og han bad gjentagne gange om at slippe løs mod at betale for sin forseelse med 60 rigsdalers bøder, som han forøgede til 80; men det saa ud som han ikke saa hurtig fik komme løs. Han vilde gjerne være med og lade sig slaa ihjel af svensken, sagde han den dag slaget stod paa Krokkleven. Snart efter indløb der melding om de norske seir, og Lars Mikfelsen som paa den tid var forelsket i Johanna Ramus blev saa glad, at han vilde ride til Norderhov for personlig at fortælle sin Johanna og hendes forældre denne glædelige tidende. Nu, ingen kan lægge ham dette til last. En foged har jo lov til at være forelsket selv i krigstider; men dette gav dog foranledning til, at han blev udsat for et godt puds; thi mens han var borte, brød Valdrisen sine lænker, baand og tvang, og strøg sin vei. Dagen efter fandt lensmand Toften Bye jernet hvormed Syver Bø hadde været lænket. Det var afbrudt i klinknaglen.

Men tilbage til Krokfogden. Nogle dage efter slaget som stod 5te paaskedag den 16de april, fandt kaptein Coucheron paa at han vilde saa tag i et kvindfolk, der var villig til at gaa til

Zonserud og udforske svenskerne og indbilde dem, at posteringen paa Krokfogen var blit saa forsterket baade med soldater og bønder at de nu vilde gjøre et udfald mod leiren i Zonserud. Dog var det lettere sagt end gjort at faa en kvinde til at paatage sig denne vaagsomme færds; men endelig fik han Bent Finnes hustru Kari til at vove den.

Allene gaar hun ind over den store ensomme skog. Vaarvinden juser i træernes kroner, det plasser af opfærmede fugle. Skogen er fuld af sælsomme lyd; pulslaget af det dybe oprindelige urliv, som altid gjør skogvandreren saa varsom. Og idag gaar Kari Giran dobbelt varsom, speidende snart hid og snart did, for allebegne kan det gjerne lure en fiende, det er jo krigstid. Hun skulde ikke ha taget paa sig denne vaagsomme færds. Men det er saa rart naar en er fattig, da loffer løfter om belønning, og et saadant løfte havde hun faat af kaptainens egen mund. Det var det ene. Det andet var at hun ved denne sin reise muligens kunde gjøre sit til at redde bygden, og hun fortsætter sin vandring; men da hun kommer ind mod et tjern mødte hun en hel flok svensker som greb hende og truet hende for at faa kundskab om de norske stilling. Kari gav dem efter kaptain Coucherons instruks god besked. De svenske drog nu til bage til Zonserud og tog Kari med. Der blev hun taget i forhør af en oberstløjtnant, for hvem hun fortalte, at Coucheron havde faat en forsterkning paa flere tusind mand, og at de kunde vente hans overfald naar som helst. I hui og haft brødes da Zonserudleiren, og svenskerne drog med Kari som fange til hovedstyrken ved Værums verk. Der blev hun atter taget i forhør af selve generalen. So da, Karen holdt fast ved det hun havde sagt før; nordmændenes styrke var stor, de kunde ventes paa timen og det som værre var, de vilde hugge hende i stykker om de fik vide hun havde snakket med fienden.

Gendes skrøner vandt svenskeres tiltro. De havde jo sølt

baggene to gange og begge gange faaet ynfelig paa rumpen. Bedst at passe sig lidt og være forsigtig. Kari lod de reise hjem igjen, og straks efter brød Karl den 12te op fra Værum, og den 17de mai 1716 havde han Onstad sund i Smaalenene bag sig. Bønderne fik da hjemlov fra Krokfogen efter et vagthold, som havde varet fra 9de mars.

Man skulde nu tro, at kaptain Coucheron havde holdt sit løfte og anbefalet hende til den høie øvrighed om rigelig belønning, der havde bobet sig lige ind i fiendens leir, hvilket ved den mindste uforsigtighed havde blevet den visse død. Men kaptainen henviste hende til foged Mikkelsen, og Mikkelsen til øvrighedens naade, der efter en ansøgning til den kongelige statslov, endelig den 17de mars 1718 bevilgede hende tre aars halv skattefrihed (1 mark og 2 sk.) samt to riksdaler i penge.

Giran-nabnet er forlængst glemmt, men Bentepladsen kjender alle. Det er et og samme sted.

Kari Giran eller Bentepladsen døde 1740, 24 aar efter at hun foretog sin vovelige færds, og blev begravet paa Sole kirkegaard, hvor ingen mindesten staar paa hendes sidste hvilested. Hun var jo bare en fattig simpel kvinde, men hun har alligevel rejst sig et stort og varigt minde hos folket, som vil lyse for kommende slægter.

Naar man læser om de tunge tider som da var i Norge, hvorledes man kæmpet og stred med at holde fienden ude af landet, under sult, savn og haarde strabasser, og sammenligner forholdene der nu, saa fristes man til at tro, at folk er forbante af fred og gode dage. Da krigen brød ud i Europa for to aar siden, var mange paa vei til næsten at miste sin funde fornuft, og naar talen blev om selvforsvar, var der mange som mente det nyttig ikke. Disse burde komme ihu hvad bygdens fattige fædre var villige til at ofre der paa Krokfogen for 200 aar siden. Og hvad gjorde vel ikke hin sterke og modige kvinde!

Norderhovs herred har fire dalsløber: Sofnes dalsløber fra Krødsherred i vest ved Tyrifjorden ved Afl, Madalens dalsløber fra Gen til nedenfor Hønefosjen, Mandalselvens dalsløber fra grænsen mod Tevnager til sammenløbet med Madalselven nedenfor Hønefosjen og Storeelvens dalsløber fra nævnte sammenløb til Tyrifjorden ved Helgelandsmoen. De fire vandsdrag danner saaledes kun to udløb i fjorden. Som ramme om dette landskab har man i øst Nordmarkens fjeldstrækninger, i nord Egemoen, Hensmoen og fjeldet mellem Madalen og Sofnedalen, og i vest fjeldet mellem Krødsherred og Sofnedalen; i syd og sydvest Strandfjerdingen og Holeias fjeldvidde, og syd de lave flatter mod fjorden.

Skvad der nu gjør Ringerike til det for sin skjønhed saa berømte landskab, er vel nærmest at Ringerikesbygderne med Tyrifjordens Basin i midten danner et fra naturens side saa eienommeligt og afrundet, men ogsaa skarpt afgrænset, billede indenfor den storflagne ramme af aaser og fjelde med udsigt til Telemarksfjeldene og Norefjeld i baggrunden.

Snorre fortæller at Olaf Trygvesson i 997 rejste over Ringerike og paabød kristendommen, og da lod fylkeskongen Sigurd Tyr og hans dronning Asta sig døbe, samt Sigurds Stedsøn Olaf Haraldsøn, som da var tre vintre gammel, og til hvis daab kong Olaf Trygvesson selv stod fadder. Da saa Olaf Haraldsøn blev konge og i 1201 havde fareet over Valdres og Gudbrandsdalen, hedder det at han kristnet Ringerike. Historikerne mener dette maa forstås saa, at da blev Resten af befolkningen døbt uden større modstand, mod paa mange andre steder i landet. Denne fredelige overgang fra Apatroen til den nye tro har vist medført, at disse bygder har sluppet at faa sine gamle gudehuse brændte og hærjet, kun at gudsbillederne blev tilintetgjort, og de gamle høv forvandlet til kirker. Det var bare at ta ud alle afgudsbillederne og andre gjenstande som

tilhørte aadnyrkelsen, vaskte bort al den sod og røg som dækket vægger og tag, anbringe en døbefont og alter, samt andre nødvendige gjenstande, og huset var da færdigt at indvies til kirkelig brug for en tid.

Det har vist gaaet hen et længere tidsrum førend man fik virkelige kirkehuse. Norderhovs kirke er bygget omkring aar 1150, og Haugs kirke omtrent paa samme tid. Lunder kirke i Sofnedalen mener man er opført i 1200-tallet, og at det var en stavkirke lig dem man havde i Gallingdal.

Ifølge kirkefanger Vikers oplysninger stod denne kirke omtrent 300 fod vestenfor Lundegaard paa Oppegaards grund. Den ager som strækker sig frem til den gamle kirketomt kaldes endnu Rjorkeaafern.

I 1704 blev en ny tømmerkirke bygget et stykke ovenfor stavkirken paa øvre Lundegaards grund. Denne kirke blev i 1750 nedtaget og flyttet til den nuværende kirkemoen og opiat igjen. Omtrent paa samme tid blev stavkirken paa Oppegaard nedrevet.

Den nuværende Lunder kirke var en forskirke bygget af tømmer og hadde før den blev restaureret over 400 siddepladser. Kirketaaerret var forsynet med tre klokker, to større og en mindre. Den lille klokke var foræret af Kommandør Peter Tordenskjold. Den blev ogsaa ved enkelte anledninger taget ned fra taarneret og flyttet ud i skogen, til ringning efter forbundne eller forvildede personer, som man trodde var indtagne i berg eller hauger af de underjordiske. Ved en begravelse i 1886 ringtes den lille klokke i stykker og blev da sendt til støberiet sammen med en af de andre som ogsaa hadde faaet en fejl. Begge støbtes da til en, saa kirken har nu bare to klokker.

Kirkens taghvelving indvendig var malet himmelblaa med hvide, krøllede skyer, som steg op rundt horisonten. I 1884 blev den gjort mindre derved at tværsibene blev forkortet. Den

mistet da ogsaa sin eiendommelige skjønhed ved opførjel af en ny taghvælving indvendig.

Hønefos kirke blev bygget i 1862, og Bemes kapel i ydre Sofnedalen blev bygget i 1893.

Bifer kirke i Madalen blev bygget omkring aarene fra 1400 til 1450, og var ogsaa en stavkirke. Den blev som kongegods solgt ved auktion af enevoldskongen Frederik den 4de i 1723 til sogneprest Daniel Ramus. Kirken gik saa i arv til hans mor Anna Colbjørnsdatter og siden til hendes datterdatter Anna, som var gift med kaptein C. Petersen. Disse solgte den saa i 1739 til sognets almue.

Som sagt den første kirkebygning paa Bifer var en stavkirke som blev nedrevet og erstattet af den nuværende i 1702.

Madalen var fra først af aneks til Norderhov og havde i enkelte perioder ingen gudstjenester om aaret, til andre tider 5 betjeninge aarlig. I 1857 blev Madalen frafikt Norderhov, som eget prestegjæld, og deres første sogneprest hed Nikolai Friis, en meget dygtig og nidkær mand til at røgte sit kald, fortæller man. I 1860 fik Madalens befolkning opført kirke paa Nes i øvre Madalen, og i 1862 kirke paa Sval for Øtre Madalen.

Bønsnæs kirke i Gole er vel formodentlig den ældste af alle kirker paa Ringerike.

Det hedder i sagaen at Olaf den hellige bygde kirker og indsatte prester efterat have indført kristendommen i Norge. Disse fylkeskirker, som han lod opføre, mener man var af træ. De lærde tror at de allerfleste stenkirker som er opførte er bygget af Olav Kyrre 1066—93. Om ham hedder det, at han tog sig meget af kirkevæsenet. Under denne konges rolige og forstandige styrelse hedder det, at landet nød ro og fred og saaledes kunde anvende tiden til kristendommens grundfæstelse. Det er da rimeligt at den lille, i sit ydre saa uanseelige Bønsnæs kirke,

er bygget under denne konges regering. Rigtignok er dette en lovekirke og som provst Færden skriver har været bygget og vedligeholdt af folk udenfor menigheden.

Efter de religiøse forestillinger, man havde i middelalderen under helgentilbedelsen, saa maatte det være en trang for dem som gav sig ud paa vandring til St. Olavs helligdom, at nedbede over sig helgenens varetægt paa vandringen. Og intet sted saa det nærmere at paakalde ham end paa hans gamle hjemsted, hvor minderne om ham endnu var levende, og hvor helgenjagn allerede tidlig knyttede sig til disse minder. Samtidig med at pilegrimene gav sig ud paa sjælebodsferd under paakaldelse af helgenen, pleiet de at aflægge løfte om at ofre en gave til hans kirke, om han gav dem lykke til at komme tilbage med vel udført sag.

Sagnet om at det var St. Olaf som bygde Bønsnæs kirke, gjorde da sit til, at det blev en pilgrimsvandring til Ringerike, som ingen andensteds udenom Trondhjem. Sagnet siger, at i sin yderste nød ude paa fjorden i et forfærdeligt uveir, lovede han Gud at bygge en kirke der han kom frelst i land, og da han kom ind til sit gamle hjem Bønsnæs lod han kirken bygge der paa neset. Og fordi han havde aflagt et saadant helligt løfte, gjorde de pilgrime som besøgte kirken ligedan. De lovede kirken en gave om gud vilde opfylde deres ønsker og give dem held og lykke. Saaledes blev Bønsnæs kirke en lovekirke og er en af de yderst saa lovekirker i landet.

Efter reformationen og pilgrimstogenes tid blev Bønsnæs kirke mere og mere forfalden, saa der til sidst ingen gudstjeneste kunde holdes; men i 1676 fik sorenskriver Jens Thygesen Lund ved hjælp af egne og folkets gaver, kirken repareret og gjort i brugbar stand. Senere har den altid været i brug og vedligeholdes ved hjælp af frivillige gaver, idet befolkningen omfatter den lille kirke med stor omhu.

Hole kirke er af sten men naar opført vides ikke bestemt. Prædikestolen bærer Aaarstallet 1581.

Lyrstrandens kirke blev opført og indviet i 1857, og Solihøgden's kapel i 1911.

Det berettes fra gamle skrifter, at i 1152 blev Samar bispestol oprettet efter forslag af paven Hadrian den 4de, og Ringerike kom da i kirkelig henseende til at tilhøre dette bispedømme. I et gammelt brev skrevet paa Samar 1560, omtales presternes indtægter paa Norderhov i den tid. Biskop Bang fortæller i sin kirkehistorie om de indtægter presterne havde i den katolske tid. 1. Brug af den til kirken hørende gaard. 2. Indtægten af det til presteboligen skænkede jordegods. 3. Fjerdeparten af tienden, samt betaling for brudevielse, 6 penninge. Betaling for Innarganga (barselkvindens indgang i kirken) $\frac{1}{2}$ bismerpund smør (6 lb.). Høstidsoffer paa alteret 17 helligdage i aaret af hver mand og kvinde som fører egen husholdning. Offer paa alteret for sjælemesser. For begravelse en ko af bonden eller bondekonen.

Som vi ser var det kostbare karer disse katolske sjælesørgere. For hver sving de gjorde og hvert ord de talte skulde de have rigelig betaling. Og det var ikke som at købe en hest eller sau og prute ned prisen saa lavt som mulig. Nei bønderne maatte give hvad han forlangte ellers blev de sat i ban, udelukket fra kirken, og da var det fortabelse baade her og hidsset. Men saa kunde man ogsaa leve et saa ugudeligt liv som man bare ønskede, bare man vogtet sig for at den borgerlige lov ikke blev anvendt paa sig. Vor herre havde overladt hele saligheds sagen den gang til paven og presterne, og havde man bra med penge at give presten, saa kunde man købe sig rum i de himmelske boligigheder. Sa selv om man døde som et ugudeligt menneske og kom i skjærsilden, saa kunde penge fri en ud igjen. Han Gam-

lerik var nødsaget til at give slip paa sit offer, saafremt presten blev rigelig betalt for at mane ham ud igjen.

Efter reformationens indførelse i Norge fik almuen prester som vist nogle af dem ikke var af mors bedste børn. Den danske regering sendte prester op til afrogen Norge som var alt andet end kikket til at vejlede folk i de religiøse sandheder; men havde ikke nogle af disse reformationsprester det i hovedet saa havde de det i næven. De kom ofte op i slagsmaal med almuen eller sine sognebørn. Sa enkelte af disse prester var da rigtig kjæmper, som drak brændevin, spillede kort, og banket op de bedste og sprækste slaaskjæmper som fandtes i bygden.

Det fortælles om en pastor Hartvig, at han var dygtig baade til at drikke og spille kort. Engang blev han kaldt i sognebud til en gammel, syg mand, etsteds i Norderhov. I samme rum, hvor den syge laa sad et par mænd og drak brændevin og pratet. Da presten kom vilde den gamle mand begynde at snakke med ham om sine synder, men presten lod ham vide, at det var ikke skik og brug. Derimod lagde han an med en salvelsesfuld tale for gamlen, og gestikulerede, skreg og bar sig slik derunder, at den arme mand blev livende rfæd. Han trodde presten vilde banke ham og gjorde forsøg paa at rømme fengen. Saa maatte presten med magt saa ham tilbage igjen og kommanderte de to drukkende mænd til at holde ham fast mens han fik meddelt ham sakramentet.

Det berettes ogsaa om en sogneprest i Hole, ved navn Henrik Smith, at han blev gift med en datter til Dpdahl og Sara Quislin. Ved dette ægteskab kom han i besiddelse af Quislins alchymiske skrifter (alchymikunsten, at lave guld). Disse skrifter studerede han nøie og oprettede saa en guldfabrik i prestegaarden i den tanke at blive rigere end Krøsus, og satte derved hele sin formue overstyr. Til slut sprang hele fabrikken

i luften ved en eksplosion og han selv faldt ved en pludselig død som offer for sit eget guldmageri.

Nu menes det ikke at det var bare saadanne prestes, som ovenfor nævnt, den danske regjering sendte til Norge som sjælesørgere. Nei, det var mange dygtige og nidkjære prædikanter, som baade lærte ret og levde ret; men var der et subjekt som enevoldskongerne skulde lønne med et embede, saa blev han sendt til Norge, og nordmændene maatte da ha ham, for kongens vilje var landets lov.

Under enevoldskongen Kristian den 7des styre i Danmark blev rationalismen indført i Norge idet presterne da prædikede om at sætte poteter, tage godt vare paa gjødselen, tage væk de store stene i ageren og særlig i den ager som heldede mod syd, thi der var det rette sted at sætte poteter paa o. s. v.

Historien beretter, at der var stor glæde i Danmark da Kristian den 7de saa dagens lys i 1749. Man satte ogsaa store forhaabninger til denne smukke livlige prins, men allerede ved tre aars alderen mistet han sin sønne og fromme mor, og fik af sine lærere en aldeles forkjert opdragelse. De indprentede i ham de franske skrifter af Voltaire og Rousseau, saa han kom til at anse alle Guds ords forkyndere som store hylere. Han blev ogsaa for en del overladt til sig selv, og omgav sig med saadanne, der ledet ham ind i udsvævelse og udskeielse. Ved sin tronbestigelse blev han gift med den 15aarige Karoline Mathilde, kong Georg den 3die af Englands søster, men til et mere letfjædigt og rænkefuldt hof har en dronning neppe nogensinde kommet, siger historien. Allerede som dreng var kongen paa vei til at blive et udfbud, og som regent tiltog kongens og hoffets tøilesløshed med skuespil, baller og mafferader dag for dag, saa kongen havde hverken tid eller lyst til at tænke paa folket. Østvedetfor at besøge Norge gjorde han en reise igjennem Thyfland, England, Frankrige og Italien, med et følge paa 54 per-

soner som kostede 100,000 specie-daler maanedes. For disse penge gav han pant i Norges indtægter. Ved en teaterforestilling i Paris gav han skuespillerne 20,000 spd.

Efter hans hjemkomst skulde nye skikke og sæder indføres paa fransk og engelsk vis, og det slugte langt større summer end før, hvortil blev udfikret tunge skatter i de før saa gjældbundne lande.

(Fortsættes.)

En norsk bygds historie.

Av Olav Redal.

VI.

Dalen fortsat.

En av de merkkeligste av de gamle settlere ved Turtle Mountain er svensken Carl G. Forsberg. Men han er trods sin alder og trods sin sygdom i stadig virksomhet, saa det lykkedes mig ikke at træffe ham for personlig at saa hans livs saga nedtegnat. Men takket være min gode ven og medhjælper, gamle Martin Botten, samt hvad jeg fra andre hold har hørt om Forsberg, kan jeg dog fortælle endel. Han kom til Bottineau County 1888 og var en av de første svensker som kom til jettlementet. I følge med ham var svensken Lars Olsen, samt Martin Myhr. De kom hitop fra Grant County og nedsatte sig i Dalen. Forsberg benyttet først sin preemtionsret, senere baade homestead- og træ-claim-retten. Senere, da skolelandet blev for salg kjøpte han ogsaa en kvart av dette og eier idag en prægtig farm. Forsberg kom i den haarde nybyggertid og fik sin del av besværlighetene. Han hadde et par okser og nogen saa andre eiendele, men var forresten en fattig mand. Han hadde sin hustru og flere barn med, saa utfigterne i de dage var just ikke lyse. Men Forsberg var i besiddelse av en fast vilje og et uopslitelig humør, og slike karer kjæmper sig altid frem. Med sin flinke hustru og snille barn slog han sig igjennem saa godt

som nogen. Vi andre settlere, siger Martin Botten, var ofte mismodige og tunge i sindet — men naar vi traf Forsberg, den humoristen, glemte vi snart baade motgang og alt. Det kan siges om Forsberg hvad en digter har sagt om Ludvig Holberg: „De bitreste piller av malurt brune, fik han til at glide med sukker og Lune.“

Efter at ha farmet endel aar og kommet godt paavei var han saa uheldig paa veien til byen med et hvetelæs, at falde av læsjet og det ene vognhjul gif over hans ene arm som blev brækket, saa haanden blev uduelig til haardt arbejde. Forsberg gav dog ikke derfor op. Farmen drev han med leiet hjælp og tok selv fat paa andre forretninger. I mange aar var han træagent og ingen hadde grund til at klage over bedrag fra hans side, ti han søtte altid at handle ærlig. Efter at han sluttet som træagent begyndte han at reise omkring og sælge gravstene og har med sine ene arm reist mange mindestene i settlementet og tilliggende strøf.

I flere aar var han formand for townets veiarbeide og i det senere en av direktørerne for farmerforretningen i Carbury. Nu blir han gammel og kræfterne tar av og helsen er mindre god, men allikevel har han sit freidige mod, sit lyse humør og sin skarpe iagttagelseevne. Han har en prægtig farm med en glimrende utsigt oppe ved foten av Turtle Mountain. Hans hustru døde for nogen aar siden. Likejaa en voksen datter. Alle barna er voksne, hvorav to sønner er hjemme; hans døtre hvorav flere er gifte har egne hjem. I den første tid var han sammen med de norske i menigheten, men da flere svenske flyttet ind, dannedes en menighet tilhørende den svenske Augustana-synode, hvorav Forsberg nu er medlem.

Han er tykvoksen og liten av vekt. Ansigtet er stort med en vældig graa knebelsbart under næsen. Han ser ut som en streng, gammel oberst. Naar han kommer ind paa trænet fyl-

des de tomme vogne. Forsberg bruser avsted, hilser og utdeler humoristiske bemerkninger til alle og enhver. Forsberg er kjendt av alle og kjender selv alle mennesker. Og saa længe han kan bruke føtterne, saa lov til at reise, saa lov til at være i stadig virksomhet, vil ingen ungdom saa lov at knekke ham til jorden. Men skal han bli nødt til at slaa sig tilro, vil det snart bli en hvile for godt.

Forsberg fortjener settlementets taknemmelighet, fordi han, mere end nogen jeg kjender, har strødd ut med gavmild haand sit gode aldrig svigtende humør. Han fortjener tak for de

Strøfjoring i pionertiden.

mange treffende bemerkninger og humoristiske flængord som har hjulpet baade ham selv og naboerne over saa mangen en tung stund.

La de gnister som hans glimrende humør har avgit tænde livsmodets ild for et folk som gjerne vil være litt formeget alvorlige. La hans humør virke slik, at nordmændene i den norske bygden blir glade folk, ikke bare indvendig men saadan at det lyser av humør og livsglæde paa de ærlige ansigter.

Forsberg blev født 1854 i Smaaland, Moheda sogn. Su-

struen Ida Marie, født i 1860 i Ljuseda, Norviding herrad, Smaaland, Sverige.

Forsberg utvandret i 1881 og stanset i Zowa til høsten samme aar, da han flyttet til Otter Tail County, hvor de bodde til 1883. Derfra flyttet de til Grant County, hvor han farmet til 1888 da han kom hit. Hustruen døde 1914. Samme aar døde svigersønnen Adolph Peterson (cfr. Scandia).

Lars Olsen er født i Vermland, Sverige, 1851 av foreldrene Ole og Karoline Branan og utvandret til Amerika i 1886. Efter et aars ophold i Minnesota kom han hit i 1888 og fik land, pre-emption, tractclaim og homestead.

Lars Olsen blev gift i Sverige for omkring 40 aar siden med Karoline Schroeder født i Sverige for 55 aar siden. (Søskende cfr. Johan Schroeder Haram).

Lars har en bror i Texas som kalder sig for Ole Brander og en bror i Canada, Aug. Olsen.

Lars og hustrus barn: Alma, gift med Konrad Jackson, Antler, N. D. Oscar Olsen, forretningsmand i Landa, N. D. Jacob, farmer (cfr. Haram); Ole ved Antler; Anna, nu Mrs. Moody, Antler; Carl hjemme; Selma, nu Mrs. Kroll, Antler.

Jeg har saavidt talt med Lars Olsen og har saaledes ikke meget at skrive om ham. Men jeg kan dog godt forstaa, at Lars Olsen er en agtet og æret mand i settlementet; ti hans hele optræden fortæller om en forstandig og bra kar.

Sivert Strindmo er født i Snaasen pr. Trondhjem 1861 av foreldrene Sivert Fredrikson Strindmo og hustru Berit Rolandsdatter, begge døde.

Sivert utvandret i 1893 og kom samme aar til Bottineau County. I 1893 tok han homestead i Dalen, hvor han fremdeles bor. Hans hustru er Marie Eriksdatter Klev fra Snaasen. Deres barn: Sigurd, Emma og Bendik.

En søster av Marie er gift med Anders Ødegaard. Hun var enke efter Sivert Vinje, bror av Olaf. En anden søster av Marie Strindmo er Mrs. Inga Lea, Williams County, og en bror Peter Klev lever i Washington.

John Skjei født 1869 ved Stenkjær av foreldrene Hans Skjei og hustru Olava Øvren. Faren er død, moren lever i Norge.

John utvandret i 1890 og efter tre aars ophold i Pope County kom han hertil i 1893 og tok samme aar homesteadland i Dalen. Han eier i det hele tre kvarter land. I 1892 blev han egteviet av pastor Røefod med Margrethe Øvren fra Stenkjær. De har følgende barn: Hans, Johannes, Jacob, Nils, Olaf, Anne og Berent, alle med gode norske navne.

John har en bror i Canada Einar Skjei, og hustruens søskende er: Mrs. Skavland, Roseau County, Minn.; Ole Ryan, Chief River Falls, Minn.; John Haldaas, Turtle Mountain og John Gaugen, Turtle Mountain.

Hans Oscar Schei er født i Pope County, Minn. i 1892 av foreldrene John Schei og hustru (cfr. Dalen). Han kom med sine foreldre til Dalen i 1893. Foruden folkeskolen har han gaat et aar paa Grand Forks College.

Hans blev gift i 1913 med Selga Hansen, datter av Ole Hansen fra Sparbu, slagter i Trondhjem, Norge, og hustru Anna Hansdatter, født i Beitstaden, Nordre Trondhjems amt. De har et barn: Joseph Malvin. Selga kom til Amerika i 1910. Hendes søskende er: Olaf, Alf, Pegg, Arthur, Asta og Ruth.

Fred Robberfson er 55 aar, født i Danmark og utvandret omkring 1883. Efter 11 aars ophold i Wisconsin kom han hertil i 1894 og tok homesteadland aaret efter i Dalen. Han er gift med Anna Bakfum, en søster av Østen Bakfum (cfr.

Saram). Deres barn er: Louis, Herman, Albert, Paul og Clara.

Claus Anderson er født paa Vestre Toten 1862 av forældrene Nikolai Anderson og hustru Agnethe, født Christoffersen. Claus utvandret til Amerika i 1881 og opholdt sig i Pope County til 1897, da han bosatte sig paa Homesteadland i Dalen.

Han blev gift i Pope County for 27 aar siden med Karen Guttu (cfr. Fr. Guttu, Dalen). Deres barn: Ole, Alma, Mabel, Clifford, Clara, Julius, Rosine og Elvin. Karen var fra Kjøye Vestre Toten, moren fra Horn ved Lillehammer, Faaberg prestegjæld, begge døde. Claus arbejdede paa farm i Pope County og han er av alle anset som en førsteklases farmarbejder. De store stenhauer paa farmen vil længe staa som et mindesmerke over Claus Andersons arbeidsomhet. Og la det ogsaa bli nedtegnet i denne bog, at saa av de norske nybyggere i Bottineau County har slidt og strævet saa haardt som nordmanden Claus Anderson i Dalen township. En søster av Claus er Clara, nu Mrs. T. Lolleffson, bosat i Pope County.

Hans D. Hanson er født paa Snarøen ved Kristiania 1870 av forældrene Anders og Oline Hansen.

Hans utvandret i 1887 og opholdt sig i Marshall County, Minn., i 10 aar til 1897 da han kom hit. Maret efter tok han homesteadland i Scandia som han senere folgte og bosatte sig derpaa i Turtle Mountains, Dalen, paa hustruens homesteadland. Han blev gift i 1903 med Emma Olsen Haugen. En bror av hende, Ole Haugen, lever i Williams County og en søster er Marte Zverson, Minn.

Hansons og hustrus barn er: Arnold, Alfa, Victor, Sjalmar og Gladys.

Simon Berge, en bror av førnævnte Ole G. Berge, Dalen, er født i Ringebu 1845 og utvandret til Amerika i 1883. I

Pope County opholdt Simon sig i 14 aar og drev farmarbejde til 1897, da han kom hit og fik sig land i Dalen, hvor han fremdeles bor.

Han blev gift 24 aar gammel i Norge med Anne, født i Ringebu, paa gaarden Bredeveien. Hun døde 22de april 1913. Deres barn er: Anton Berge; Anna, Mrs. Helmer Begseth, Bottineau; Mrs. L. Wall (Dalen); Mrs. Olaf Guthu og Silda Berge. Simon er trods sine 71 aar en rørig, frisk og virksom kar. Han lægger ikke aarerne ind saa længe helsen er god.

Claus Amundson Rønningen er født i Søndre Fron, Gudbrandsdalen, paa gaarden Rønningen, 12te december 1874 av forældrene Amund Larsen og hustru Paline Oksdatter Fausfhagen. Han utvandret med sin familie 19de juli 1898 og bosatte sig i Bottineau County efter ankomsten og tok sig land i 1899 i Dalen, hvor han nu eier 200 acres.

Han blev gift i Søndre Fron av pastor E. S. Solheim med Anne, datter av Ole Johansen Vistue, som lever paa gaarden Vistue i Søndre Fron, og hustru Marit Pedersdatter Fossehagen. Claus og hustrus barn er: Oleana, Paula, Petra, Minda, Alma og Aksel, alle født i Amerika og døpt med norske navne. Claus har følgende søskende: Anton, Paul, Petra, Ole, Ragna og Klara. Hustruens søskende er: Johannes, Ingebregt, Pauline og Marie.

Lars Larsen Thuv er født paa gaarden Helle, Flagstad prestegjæld, Nordland, og utvandret til Amerika i 1899, 1ste august. Han har den hele tid opholdt sig i Bottineau County og tok homesteadland i 1900.

Lars blev gift i 1893 av pastor Johnson, Mo i Ranen, med Olava Kristine, født paa gaarden Dunderland, Mo, i Selgeland, av forældrene Herman Holgerfson og hustru Elisabet Sakariafson. Deres barn: Elvine Marie, født i Norge og Ger-

man, født i Norge. Lars Thubs forældre var Lars Johanne-
sen og hustru Johanna Nilfen.

Gustav Danielsen Eggen er født 1865 i Akers prestegjæld, Akershus amt av forældrene Daniel Olsen og hustru Anne Johansen. Gustav utvandret i 1900 og bosatte sig i Bottineau County, hvor han tok homesteadland i juli samme aar. Han blev gift i Snaasen prestegjæld i 1895 av pastor Peter Bugge med Anna Dorthæa Engum, født i Vinjetrøen, Snaasen, av forældrene Lars Jacobsen Engum (født 1816) og hustru Kari Siverson (født 1820). Deres barn: Kristine Lovise, Anton, Ludvig, Engelbregt.

Carl Rafiniusen Sem er født i Snaasen Nordre Trond-
hjems amt i 1878 av forældrene Rafinius Olsen Sem og hu-
stru Inger Marie Kristoffersdatter.

Carl utvandret i 1900 og bosatte sig samme aar i Bottineau County, hvor han arbeider som snekker. Han blev gift i 1905 av pastor Kr. D. Raphael med Petra Olsdatter Engum og har de i sit egteskap følgende barn: Alvin, Ruth og Ida.

Carls søskende er: Kristoffer og Rudolf i Joplin, Montana. Hustruens søskende er: Golaug, Martinus, Peter, Olea, Ole, Lorentz og Nikolai. Peter lever paa homestead i Williams County. Petras forældre var Ole Pedersen Engum og hustru Anne Pedersdatter Skavland fra Snaasen. Petra utvandret i 1902.

Thomas Sjulie er født i Snaasen 2den september 1872 av forældrene Ingebrigt Shulie og hustru Olava Olsdatter Gran. Thomas utvandret til Amerika for 16 aar siden og bosatte sig med det samme i Bottineau County aaret 1900. I 1901 tok han homesteadland i Dalen og eier i det hele 280 acres godt land. Han er gift og har flere barn.

Sjulie er en av settlementets mest agtede farmere. Om han er rik eller fattig vet jeg ikke men han er en forstandig

mand som med flid sætter sig ind i tidens spørsmåal. Derfor er han meget benyttet i offentlige gjøremaal og er av dem som villig ofrer tid og arbeide for det fælles vel.

Ole Carlson Jndvik er født i Skodje, Romsdals amt, 1880 av forældrene gaardbruger Carl Olsen Jndvik og hustru Lovise Sonningdal. Ole utvandret i 1900 og har den hele tid op-
holdt sig i Bottineau County. Han tok homesteadland i 1902. I 1904 blev han gift av pastor M. Teigen med Marie Ivers-
datter Godejord fra Grogne. Deres barn er: Clarence, Carl, Melvin, Oskar, Margrethe, Selmer og Lars. Oles søskende: Lars, Karen, Berthe, Nils og John. Hustruens søskende: In-
gebrigt, Ingeval, Signe, Thomas og Ida.

Ole Kittilsen er født i Mitchell County, Iowa, 22de septem-
ber 1858 av forældrene Knudt Kittilsen og hustru Toni, begge utvandret fra Numedal i 1850. Ole blev gift første gang i 1882 med Kari Anderson og har i dette egteskap følgende barn: Alfred, Theodor, Henry, Lilly og Selma. Gift anden gang i 1904 av pastor D. Svingen, med Randi Larsen Sande, født 27de juni 1850 i Hoff's prestegjæld, Romsdals amt. Hun ut-
vandret i 1899 og kom hertil i 1900. Hendes søskende er: Gunder, Ole og Endre Larsen. Oles søskende: Kittil, Svend, Martin, Ole, Endre, Gunnerius, Lars, Theodor og Henry.

Philip Paulson er født i Rice County, Minn. 1869 av for-
ældrene Hans Paulson Alme og hustru Anna Johnson, begge fra Nordre Fron, Gudbrandsdalen. Familien flyttet til Fargo, N. Dak., i 1875 og kom til Bottineau County i 1901, hvor Philip tok homesteadland samme aar. Han blev gift 1901 av pastor Carl Winter i Harris, N. Dak., med Anne Dorthæa Caroliusdatter. Deres barn: Hilda, Mphia, Edwin, Lilly, Anna, Mlara. Hustruen er født i Semmes prestegjæld, Nord-
land av forældrene Carolius Olsen og hustru. Hendes søsken-
de: Peder, Ole, Nils, Lorenze, Petra, Martin, Albert, Karo-

line, Birger, Silda, Dagny og Arthur, alle i Norge. Philips søskende: Berthe, Peter, Karoline, Theodor, Amalie, Anne, Kristine, Sigrid og Pauline.

Andreas H. Houger er født i Faaberg ved Lillehammer 1853 og utvandret til Amerika i 1885. Han opholdt sig i Pope County til 1901, da han kom hit og tok homesteadland i Dalen. Hans far var Hans Rasmussen Houger, død. Moren, Agnethe levde i Viri sidst jeg talte med Houger, og hun var da 88 aar.

Han er ungkar, er meget godt belæst og har vist mit arbejde saa megen interesse, at han har reist rundt og samlet optegnelser for min historie hos flere av sine naboer.

John Solum er født i Snaasen 1867 av foreldrene Anton Langvandet og hustru Barbro Anna Strindmo, begge døde. John kom til Bottineau i 1902 fra Norge og tok samme aar homesteadland ved foten av Turtle Mountain, hvor han fremdeles bor.

Han blev gift i Norge 1891 med Bergitte Østensdatter Solum. En bror av hende er John Solum, Itkin County, Minn. Manden har tat hustruens gaardsnavn i bruk. Hans søskende er: Mrs. Ole Drabland, Pickering, Mr. Sivert Langrud, Landa. Solum og hustrus barn er: Amanda, Lorentz og Eivind.

Endel som jeg ikke personlig har truffet maa jeg ogsaa nævne, omend det ikke er stort jeg vet at fortælle om dem.

Johannes Guttu, bror av Fredrik Guttu (sfr. Dalen) er farmer og lever i Dalen. Hans barns navn har jeg fundet i Turtle Mt. menighets bøker: Mathias, John, Mina, Sorgen, Oscar, Lora, Alvin og Alfred.

John Norberg lever paa farm i Dalen. Hans barns navn er: Mabel, Emil og Trine.

Torstein Sperre har været farmer i Dalen, men er flyttet ut fra bygden. Hans barn: Simon, Olga, Hanna, Melvin (sfr. Sig. Guttu, Carbury).

John Nilson, der hadde land i Dalen er død for flere aar siden. Enken har farmen og styrer denne ved hjælp av sine to voksne gutter, Oscar og Henry.

Fra Norge er i de senere aar indvandret flere unge mænd, som har tat arbejde hos farmerne. Endel stopper paa farmen og lægger sig penger tilbedste, andre drar vestover og finde: sig homesteadland. De kan ikke regnes til pionerernes rækker idag, men engang vil ogsaa de bli regnet blandt de gamle nybyggere, og derfor vil jeg nævne alle disse brave arbejdsfæder, saavidt som mit kjendskap rækker.

Rnndt Siverjon, født 1889 i Lesje av Sivert Risløkken fra Dovre og hustru Sigrid Brændjordschaugen. Rnndt kom til Amerika i 1910 og broren **Bjørner Risløkken** kom i 1908. Bjørner er født i 1884. Rnndt har nu tat homesteadland i Montana.

Andreas Hesseberg er født i Skodje, Sandmøre, 1887 og kom til Bottineau County fra Norge i 1907. Aaret efter tok han homesteadland i Turtle Mountain i Dalen, som han fremdeles eier. En bror, **Daniel Hesseberg**, kom senere og har arbeidet som hyrefar rundt hos farmerne. Deres foreldre, Karl og Johanne Hesselberg, lever paa Søndmøre.

Steiner Leirmoe kom til Amerika i 1903 og tok ophold i Bottineau County samme aar. I 1905 tok han homesteadland i Williams County, som han nu har solgt. Steiner regnes for en av settlementets bedste arbejdsfæder. En bror er **Mathias Leismoe** som kom i 1911 og søsteren **Juga** kom i 1906. Deres foreldre, Ole Leirmoe og hustru Marit Brændjordschaugen, lever i Lesje. (Forts. med Pickering town i næste nummer.)

De første aar ved St. Olaf College.

Mrs. Anna E. Mohn.

VI.

Det var en merkedag for St. Olaf School da den aabnedes den 10de september 1878, i den, for sin tid, prægtige bygning, med et forøget antal elever og nok saa gode udsigter. Skolegutterne havde værelser i den øverste etage af bygningen. Anden etage benyttedes til Klasseværelser og forsamlingsaal, første etage til lærerbolig og værelser for skolepigerne. Basementet til spisesal, kjøkken o. s. v. Laarnet var ikke færdigt, ei heller hovedindgangen, saa bygningen tog sig mindre godt ud i det ydre.

Ved skolen søgte man ved strenge regler at holde god orden med „coeducation“ og de to „dormitories“ under et tag. Miss Giff, musiklærerinden flyttede noget senere ind, og var til stor hjælp og hygge for de unge damer.

Det tog nogen tid førend vi kunde vænne os til al den støj, som var uundgaaelig, der hvor der var saa mange unge mennesker i et hus, men det lærte vi ogsaa med tiden.

Det var ikke saa lige til heller ved slutningen af oktober tilige at tage imod Minnesota distrikts præstekonferents, af hvilken Mohn dengang var formand. Der var en suite af værelser, som var tiltænkt Prof. Teisberg og familie, men som ikke endda var benyttet, da fru Teisberg var paa den tid i Norge.

Disse blev gjort istand saa godt som muligt til logis for præsterne. Sengesteder som ikke var ferniseret fik vi rentet af en møbelhandler i byen, de nødvendige sengelær blev laante af menighedens kvinder. Naar der saa blev opsat saa mange senge i hvert værelse som en godt kunde saa ind, kan man tænke sig det ikke var med den største Tilfredshed vi modtog flige gæster som formand Preus, formand Soren og Prof. Larsen. Det

gjorde derfor godt naar en gjorde undskyldning, at høre pastor Soren sige at: „i gamle dage var der ikke tale om andet end at ligge paa gulvet paa en straaamadras, naar vi kom sammen til møder.“

Ved slutningen af konferentsen, den 6te november 1878, — fire aar efter at skolen blev inkorporeret — blev den nye bygning indviet med stor høitidelighed. Dagen oprandt klar og straalende, men gif allerede paa formiddagen over til en ubehagelig høstidag. Dette var uheldigt, da festligheden paa grund af forliden forsamlingsaal maatte holdes udendørs. Indgangen paa vestsiden blev benyttet til talerstol. Den store tilhørsfare havde plads paa vestsiden af bygningen. Formand Preus indledet med at oplæse det 6te kapitel af 5te Mosebog, det paa hvilket skolen var grundet. Pastor Muus i sin indvielsestale brugte ogsaa dette kapitel til tekst. Muus's tale ved denne anledning findes i sin helhed trykt i „Lutherisk Kirketidende“ for 22de november 1878. Ligeledes Prof. Reques engelske tale, holdt samme dags eftermiddag. At pastor Quammen, som ellers tog del ikke holdt nogen tale skyldtes vist hans tilbageholdenhed. Mange især fra Pastor Muus's og Pastor Quammes menigheder var tilstede for at se den bygning indviet for hvilken de havde ofret saa meget, og inden hvilken var grundet et fremtids haab.

Zmedens pastor Muus holdt sin indvielsestale paa denne glædesdag kom der bud efter ham ifra hjemmet, at hans søn laa for døden og at han maatte komme straks om han ventet at finde ham ilive. Førend han rejste tog han bestyreren til side og sagde at „nu har jeg gjort hvad jeg kunde for skolen; efter denne tid maa alt ansvar for dens succes hvile paa dig.“ Han formanet ham til at blive tro i sit kald. Han fik ogsaa anledning mange aar senere, til at give det vidnesbyrd om ham, at han forblev tro.

Middagen, til hvilken de tilreisende skulde bringe sin „bakket lunch“, og skolens husholder besørge kaffe, maatte paa grund af det for kolde veir, serveres i den for anledningen, alt for trange spisehal, saa det blev ikke saa festligt som tiltænkt. Kaffe-sløden straf heller ikke til, saa de sidste gæster maatte drikke sort kaffe. Dette var ikke som det skulde være. Ved St. Olaf manglet man dengang erfaring i saa stor husholdning.

Om aftenen blev bygningen illumineret, noget som blev almindeligt hver 6te november. En gang blev det undladt og det af særegne grunde, som jeg senere skal omtale.

Skolen gik efter indvielsen sin vante gang. De tilstedeværende samledes hver aften til andagt i skolens forsamlingshal, og i julen til fælles juletræ. Menigheden i byen kom ogsaa her hver søndag til gudstjeneste. Antallet formindskedes heller ikke ved den længere afstand.

Det var koldt om vinteren i den nye bygning, især i gangene som der ingen anledning var til at opvarme. Vi syntes ofte det var koldere der end udenfor. Med tiden blev der opvarmet der med ovne.

Det som i denne tid vakte megen interesse var, da Harald Thorson begyndte med vaaren at gjøre forberedelse til at flytte den gamle skolebygning op paa skolens nye grund. Der blev gjort plads til den lidt inde i skogen, og da jeg først saa grundmuren havde den saavidt plads ind iblandt træerne.

Saa blev bygningen fragtet op læssevis og opført i forbedret stil. Alle udgifter forbundne med flytningen og opførelsen af denne bygning, som i over tredive aar kom til at gjøre tjeneste som „Ladies Hall“ for St. Olaf College, overtog Mr. Thorson alene. (Mere.)

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XXI.

D. S. Johnson.

Paa gaarden Verkvam i Murlands prestegjæld fødtes det 10 søskende som alle kom over her til Amerika, nemlig syv gutter og tre piger. Gutterne var Jens, Torsten, Johannes (den ældre), Johannes (den yngre), Bottolf, Ole og Iver. Pigerne var Meta, Martha og Randi. Disse søskende udvandrede med forskellige mellemrum. Jens og Torsten, de to ældste, udvandrede først, nemlig i 1845 og bosatte sig i Wisconsin, hvor de forblev til sin død. Johannes (den ældre) som ogsaa blev kaldt den ældste Johannes, udvandrede i 1852 og opholdt sig i Wisconsin i to aar. Kom saa til Blackhammer, hvor han købte land og bosatte sig. Han blev gift med en pige fra sin hjembygd ved navn Randi. Begge er nu døde. Johannes (den yngre) — yngste Johannes kaldt — fik sig ogsaa hjem paa Blackhammer. Han blev gift med Marie, født Otternes. Deres børn er: Bottolf, bosat i Westen. Ingeborg, gift med Per Naberger bor i Spring Grove. Guttorm bor i Colorado. Ole er gift og bor paa Blackhammer. Johan er gift og bor i den vestlige del af staten. Klíngenberg bor paa farsfarmen.

Bottolf bosatte sig i Caledonia town. Han blev gift med Brita født Sole. Deres Børn er følgende. Ingeborg gift med Mathias Rønningen. Anna, gift med Gulbrand Rasmussen Braaten, bor i vestre del af staten. Anders er gift med Amanda, født Grønbold. Karen og Bertha flyttet ud paa Westens vidder. Amund, gift med Bertha Stigen, bor paa farsfarmen.

Ole Verkvam kom ogsaa til Caledonia town hvor han bosatte sig. Han blev gift med Ingeborg, født Ingevaldsen. Deres børn som lever er: Olaf, gift og bor i Nord Dakota.

Edevard blev gift med Tilla, født Treangen, og købte farsfarmen. Tilla døde en tid efter og Edevard giftet sig igjen med Gunhild, født Enger. Mari blev gift med Kristoffer Lie og bor paa Blooming Prairie. Karl flyttet til Nord Dakota.

Iver var den yngste af disse brødre. Han var født den 5te juni 1832. Forældrene var Bottolf Verkvam og hustru Ingeborg Torstensdatter. I 1851 udvandrede han til Amerika og kom til Wisconsin og opholdt sig der halvandet aar, kom saa til Houston County, hvor han købte land i Caledonia township, som han bodde paa til sin død. Han blev gift med Kari, født Lunde, en datter til afdøde Amund og Sigri Lunde i Wilmington. I deres egteskab er født følgende børn: Johan, gift med Kristine, født Marum, bor ved New Rockford, N. D. Klara, gift med Joel Johnsen, bor i McKinzie County, N. D. Martha er gift med Bagly, der driver butikhandel paa Blackhammer. Kristian, gift med en ved navn Alma, bor i Albert Lea. Marie er gift med Hans Solum og bor paa sin fars farm i Blackhammer. Theoline, gift med Oskar Kinneberg bor ogsaa i Blackhammer.

Af de tre søstre af Verkvamfamilien som da kom, blev Meta gift med Engebret Gjesme og blev mor til Thora, gift med Torsten Johnsen Lommen, samt Ingeborg, gift med Vorre Vik. Martha blev gift med Ole Henri og Randi blev gift med Lars Johnsen.

Profesor Flom fortæller i sin bog „A History of Norwegian Immigration“ at den første som bosatte sig i Wiota, La Fayette County, Wis., var fra Vik prestegjæld, Sogn, nemlig Per Unde, der udvandrede i 1839. I 1842 udvandrede hans bror Ole Unde og bosatte sig ogsaa i Wiota.

I 1843 udvandrede Ole Schærdalen som skulde være den første fra Aurlands prestegjæld. Disse tre som først udvandrede fra de trakter i Norge skrev rosende breve tilbage om Wis-

consin, hvilke vist har øvet en stor indflydelse paa befolkningen baade i Vik og Aurland.

En anden som vist bidrog meget til udvandringen fra Aurland var Ole Torjussen Flom. Han var handelsmand og havde reist meget omkring i Norge, saa han havde samlet forskjellig kundskab om Amerika, af dem som havde slegtninge og kjendte der. Han var søn til Torjus Flom, der almindelig blev benævnt for Torjus Midgarden, og var eier af en værdifuld gaard nær Fretheim. Det var tre sønner af dem, nemlig Gulleik, Ole og Knut. Gulleik var den ældste og saaledes odelsberettiget til gaarden; men da faren hørte at Ole vilde reise til Amerika, tilbød han ham halvdelen i gaarden. Dette var nok fristende for Ole, men amerikasebereren havde grebet ham saa sterkt, at han gav afkald paa gaarden og bestemte sig til at udvandre. Da faren hørte dette gav han alt til sin ældste søn Gulleik.

Vaaren 1844 bestemte Ole sig til at forlade fædrelandet, for i den nye verdensdel at skabe sig et hjem og havde i den anledning sikret sig plads paa emigrantsskibet Juno, kaptajn Bendiksen som fører, som skulde seile ud fra Bergen. Det var da fire i familien, nemlig ham selv, hustruen Anna, og to sønner Ole og Anders. Foruden Ole T. Flom med familie, var det Iver S. Vangen, Knut Harestuen og hustru Anna, samt to Børn fra Aurlandsvangen. Til Bergen var der kommet en hel del som skulde gaa med Juno, nemlig Melaasfamilien fra Norum Aneks af Sogndals prestegjæld, som var de første der udvandrede derfra. Det var Mons Lasjeson Melaas og hustru Martha; Kristen L. Melaas og hustru Aase, samt datteren Anna; Johans R. Bjelde og hustru Kristi; Ole A. Glinde og hustru Martha, samt to Børn. Fra andre kanter i Sogn stødte der til i Bergen saa mange at det blev omtrent 60 personer fra Sogn som skulde gaa med Juno.

I Bergen maatte emigranterne vente to uger førend Juno blev færdig til at seile ud. Medens de laa i Bergen og ventede gik det ud to andre skibe fuldlastede med emigranter til Amerika, nemlig Kong Sverre, Kaptein Bvingaard, og Albion, kaptein Brock. Paa disse skibe var det ogsaa mange fra Sogn. Kong Sverre og Albion seilede ud to dage før Juno gik, men kom til New York flere uger efter Juno. Juno gjorde reisen mellem Bergen og New York paa 5 uger og tre dage, medens Albion tog 8 uger, og Kong Sverre 12 uger. Fra New York gik de paa kanalbaadene, som saa ofte før er nævnt, men da de kom til Buffalo blev de ført ombord paa en dampbaad som de trodde hvert øieblik skulde synke, saa Kristi Melaas sagde det var en raadden baad. Tillige var føreren en typisk emigrant-runner. Ved hvert stoppested blev deres kister og klæder veiet og de blev afkrævet ny betaling for fragten. Billetten fra New York til Chicago var 14 dollars indbefattet fragten af tøiet, men alle disse idelige tillæg for hver gang skibet stoppede gik op til at fragten blev højere fra Buffalo til Chicago, end fra Bergen og til New York. Kristi Melaas sagde derfor: „Han var ain rigele bedrager, ain stakkar mann va han.“

Ole Bendelbo Olsen var ogsaa med i dette følge fra Murlands. Ole L. Flom og Ole B. Olsen kjøbte land ved siden af hverandre ved Door Creek, Koshkonong. Ole Bendelbo Olsen folgte da, en Tid efter, landet til Ole L. Flom og flytted til Blackhammer, Minn. Har nævnt ham før i forbindelse med menighedens organisation i Spring Grove. Hans Søn Ole S. Olsen var en vel kjendt mand paa Blackhammer. Han flytted til Spring Grove hvor han bodde til sin død høsten 1915.

Efter ministerialbogen for Murlands prestegjæld sees navn og alder paa dem som har taget ud flytningsattest i aaret 1844. Iver Hansen Winjum, 25 aar, ugift. Ole Torjusson

Flom, 50 aar, hustru Anna, 40 aar, sønnen Ole, 13½ aar, Anders 10 aar.

I 1845 sees følgende at ha faat flytningsattest fra Murlands prestegjæld: Torsten Olsen Bjelde, 45 aar, hustru Anna 29, og søn Ole 3½ aar; Iver Engelbretsen Øtreli 32 aar; Jens Botolffsen, Verkvam 23½ aar, Jens Torgeresen Lærum, 44½ aar, hustru Magnhild Monsdatter, 27 aar, og søn Torger, 1 aar. Sjur Olsen Stundal, 19 aar og søster Kathrine 30 aar; Anna Marie Hansdatter Vangen, 28½ aar, Erik Johannesen Øtreli 43 aar, hustru Martha Larsdatter, 48 aar, samt børnene Brita 21, Magnilde 18, Johannes 16, Ingeborg 14, Lars 10½, Gaakon 9, Anna 7, Thomas 5 aar. Johanne Bottolfsdatter Øtreli, 16 aar; Eilef Olson Loven, 24 aar; Mikkel Knutten Østerbro, 22½ aar, og hustru Martha Gulvdsdatter, 27½ aar, samt sønnen Knut 2 maaneder; Lars Gundersen Gjelum, 33½ aar og hustru Gjertrud (ingen alder) samt søn Knut, 4 aar; Martha Gundersdatter, 17 aar; Josef Johannesen Vindedal, 73 aar, og hustru Anna Jensdatter, ingen alder opgivet; John Johnson Frondal, 28 aar, og hustru Magnhilde; Rognald Johannesen Rvitt, 19½ aar, Simon M. Gjellum, 20 aar; Peder Monsen Loven, 34 aar; Johanne M. Loven, 20 aar; Iver J. Stene, 22 aar.

Murlands prestegjæld, 25de januar 1909.

E. P. Juul.

Samme aar udbandrede flere familier fra Vik prestegjæld Sogn, og deriblandt Jens J. Næset, som blev en velkjendt arkitekt paa Koshkonong. I samme følge var ogsaa Jens J. Næssets forældre, Johannes Jensen Næset og hustru Eli. Johannes Næset var født i Feios, men hans far hadde kjøbt en af Næssets gaardene og bosat sig der. Deraf formodentlig navnet Næset. Det var otte gaarde som kaldtes Næset, og fire af disse Næssetbønderne folgte ud og reiste til Amerika. Den største af disse

gaarde tilhørte Engelbrekt Næset, som almindelig blev kaldt Skuungen.

Som sagt Johannes Næset var født i Feios, Leikanger prestegjæld i 1795 og hustru en Eli S. Verdahl var født 1797. Hun døde paa Koshkonong i 1850, og Johannes døde i 1882. Han var bekjendt for sin kunstneriske dygtighed, som mekaniker, og ligesaa til at gjøre Violiner, og var en berømt spillemand.

I 1847 kom fra Nurland og Gafslo Peder Syljestsøn Aaberg og i 1848 kom Ole D. Andersen som ofte blev kaldt Skog-Ola. Aabergs kom til Blackhammer og er nævnt før.

Da det nu paa Koshkonong var en hel liden koloni, som var udvandret fra Nurlands prestegjæld, Sogn, og dertil mange af dem kom her til Minnesota og bosatte sig paa Blackhammer, og børn og børnebørn af dem nu er spredt udover nordvesten, saa tog jeg med disse navne paa de første udvandrede fra deres fædres hjembygd. De kunde da ved læsningen af disse skisser støde paa navnet til bedstefar, oldefar, eller navnet paa den eller hin mand, som de havde hørt omtalt.

Kari D. Rasmussen er født paa Nes i Gallingdal den 28de juni 1844, af forældrene Ole Kristiansen Rasmussen og hustru, hvis pigenavn var Ingeborg Pedersdatter Wermager fra Gol. I 1858 udvandrede hun sammen med sine forældre og søskende og familien bosatte sig i Wilmington township. Hendes søskende var Kristian, Per, Salvor (den ældre), Salvor (den yngre) samt Peter. Hun blev gift med Erik Karlsbraaten fra Krøsherred og bosatte sig paa Blackhammer. Erik døde for en del aar siden, og kari bor nu hos sine børn paa sin afdøde mands farm. Broderen Kristian blev gift med Vertha, født Karlsbraaten, og kjøbte farm i Wilmington, hvor hun bodde til sin død. Han efterlod sig en hel flok børn, som nu er spredt over et stort territorium. Peder blev gift med Lovise, født Sunth, og bor i

La Crose, Wis. Salvor (den ældre) blev gift med Petronilla, født Bye, og bor ved Hendrum, Minn. Salvor (den yngre) blev gift med Ellen, født Spande.

Pers biografi staar i Samband No. 73 for mai 1914, saa jeg vil ikke gjentage den her.

Kari Rasmussen fortalte, at hun voksede ikke op i overflod af mad og andre livsfornødenheder, som mange børn nutildags gjør. Det var mangen gang ganske smaat med familien, og særlig et aar som avlingen frøs ned, saa det blev intet at høste. Formodentlig var det i 1848 eller 49. Under den tyttedanske krig var udførselen af trælast stængt, saa intet skogarbejde var at faa, hvormed arbejdsfolket kunde tjene noget til livsophold. Naar da kornet og poteterne frøs bort, saa var det sandelig ikke saa ligetil for en familiefar at skaffe mad til mange munde. Hun fortalte, at hendes far flækkede barken af furutræer, tog den ydre og den indre bark bort, saa det blev igjen den tynde skive i midten. Denne maatte tørkes godt saa den kunde males til mel. Dette mel kogte hendes mor graut af til familien; men aldrig har nogen grød — selv om den var kogt af fløde — smagt saa godt som denne barkemelsgrød, sagde hun. Engang det ikke fandtes mad i deres hus, gif hendes mor til en rig bonde, som netop var kommen hjem fra møllen med flere sæsker og bad om at faa laane lidt mel, saa hun kunde faa kogt lidt vandbølling til børnene; men den rige bonde var saa haardhjertet at han sagde nei.

Dette er da kun et af de mange fattige arbejderhjem, og man kan ikke undres paa, at husmændene og andre arbejdere gjorde oprør, som man kaldte Transurolighederne i 1851 og 52. Heller ikke kan man dadle den arbejdende klasse af folket, at de forsøgte at forbedre sine timelige kaar ved at reise til Amerika.

Jeg kunde ogsaa opregne meget som jeg i min ungdom har set og været vidne til, om disse haardhjertede, følelseløse bøn-

der; men det er bedst ikke at nævne noget af det, som har været saa bittert.

Elling Andersen Karlsbraaten fra Krøsherred, var født af Forældrene Anders Ellingson og hustru Bertha født Bakke. I 1861 udvandrede han til Amerika og kom til Blackhammer, hvor han købte land og bosatte sig. Han blev gift med Martha Erikzdatter Svartaas, en søster til Lars Svartaas. Deres børn var følgende: Erik blev gift med Kari Rast og bosatte sig paa Blackhammer som før nævnt. Anders blev gift med Mari Larsdatter Svartaas, og bor ved Riceford, Minn. Beret blev gift med Kristian Rast som før nævnt. Maren blev gift med Hans Hanssen, der drev hotelforretning i Spring Grove for endel aar siden, hvorefter hotellet blev kaldt Hanssens hotel. Elling blev gift med Bertha Myre og flyttede til Esmond, N. D.

Elling Andersen Karlsbraatens forældre forblev i Norge, og da hans mor døde, giftet faderen Anders sig igjen med Martha Trulsdatter Skølen, med hvem han fik to børn, Truls og Elling, der begge kom over her til Amerika. Truls var født 1841 og udvandrede i 1871 og grundet sig et hjem paa Blackhammer. Han blev gift med Mari, født Dyrhøvd, og havde med hende ni børn, der alle er døde. Hustruen døde ogsaa, og Truls giftet sig igjen med Gunnild, født Enderud, med hvem han har haft syv børn, hvoraf fem lever og bor paa følgende steder: Marie blev gift med Lars Havig og bor i Spring Grove, Minn., hvor han driver forretning som smed. Bertha er gift og bor i Houston, Minn. Lea, Olavus og Albert er hjemme hos forældrene.

Broderen Elling var født 1843 og udvandrede til Amerika i 1882. Han er ogsaa bosat paa Blackhammer. Han blev gift med Ragna, født Kleven, en datter til den berømte spillemand D. Kleven, som før er nævnt. De har ingen børn.

Elling Karlsbraaten den ældre var en mand som havde let for at omgaaes med folk, fuld af smaa pudfige sjov og anekdoter, som kunde sætte lattermuslerne i gang.

Elling blev i Norge taget til soldat, og paa øvelsespladsen kom han under kommando af en officer, som han syntes var svært vigtig. Det var en ung mand, som søgte han stod uendelig høit over den almindelige, menige soldat, naar han var kommen op i den rang at han var officer, og gav dette tilkjende baade i ord og i gjerning. Forat vise at han var en mand som den menige soldat skulde respektere og gjøre honnør for, havde han med flid pleiet, pudset og dyrket sit skjæg, saa han havde svære knebelsbarter, som han skulde være en militær af høi rang, omtrent som man ser paa portrættet af den tyffe keiser. Elling fik en uimodstaaelig lyst til at berøve ham noget af disse knebelsbarter og en nat medens officeren sov, tog Elling en faks og klippede bort den ene mustache. Det blev en knis og latter, da officeren viste sig med den ene borte, og han var da ikke sen med at faa skilt sig af med den anden, for ikke at se saa latterlig ud. Mistanken faldt paa Elling Karlsbraaten, som officeren fortalte til kaptainen var gjerningsmanden til denne forbrydelse.

Kapteinen kaldte da Elling til sig og spurgte om han var skyldig i denne streg. Sa siger Elling. „Ved ikke kaptainen at jeg er kongens barberer?“ Kapteinen fik sig en god latter, og Elling slap med en mild tilrettevisning, at han maatte ikke barbere de kongelige officerer paa sliig maade oftere.

Det hændes mange pudfige tildragelser i en soldaterleir. Saaledes fortælles det, at under krigen mellem Nord og Sydstaterne blev i den strengeste tid af vinteren givet ordre til at der skulde uddeles en mindre ration whisky til soldaterne. Alt gik godt, indtil en dag en soldat, en irsk-amerikaner, blev anholdt og sat fast for drukkenskab. Det kvantum whisky, som

blev uddelt til hver mand kunde umulig fremkalde et saadant resultat, og en kort undersøgelse, som fulgte efter, bragte ogsaa for lyset, at soldateen havde stjaalet sin kammerats ration. Sagen blev bragt for den øverstbefalende officer, og den menige fremstillet anklaget for tyveri.

Det var høist nedslaaet, da han fremtraadte for officeren, men var ikke destomindre i besiddelse af sin snarraadighed og medfødt vittighed. Han negtede at ha stjaalet whiskyen, men tilfod frit at ha druffet den dobbelte ration og at ha været druffen. „Nei,“ sa han, da han blev afkrævet nærmere forklaring, „sikkert er det at jeg har ikke stjaalet whiskyen. Det gif til paa følgende maade, Sir. De maa vide, Mike bad mig hente hans ration, og jeg havde ogsaa min ration og kun en flaske. Begge rationer blev heldt paa den samme flaske. Jeg maa spørge deres naade, hvad skulde jeg gjøre? Min egen whisky var paa bunden af flasken, og jeg kunde ikke komme til den uden at drikke det der var ovenpaa, men sikkert er det, jeg stjal den ikke, deres naade.“ Denne originale forklaring gjorde at forbryderen slap med en forholdsvis liden straf.

Edvard Moen var født paa Sønstebyeide i Strømsodbygden af forældrene Ole Andersen og hustru Randi, født Volden, i Brækkebygden. Han udvandrede i 1887 og blev straks efter sin ankomst her til Spring Grove gift med Karoline Olsdatter Spølen. Han bodde først i Spring Grove nogle aar, købte saa farm paa Blackhammer, hvor han fremdeles bor. Deres børn er Oskar, Odin, Jønger og Clarence.

Salvor S. Tofferud — eller Rodalen, som han mest kaldtes — var født i Sigdal af forældrene Sven og hustruen Live. I 1842 blev han gift med Ingeborg Trulsdatter Teige. Hun var født 1816. I 1861 udvandrede familien, der bestod af forældrene og syv børn, og bosatte sig først ved Peterson, Fillmore County, hvor de opholdt sig seks aar. De flytted saa til

Blackhammer, hvor han købte 160 acres land efter 10 dollars pr. acre, og han bodde der til sin død. Deres børn er, Sven, Truls, Live, Ingeborg, Beret, Anders og Bjørn. Sven døde ung. Truls, gift med Birgit født Larsen, bodde paa Blackhammer til sin død. Live, gift med Truls Ellingsen Helle-rud, bor i Otter Tail County, Minn. Ingeborg, gift med Lars Herbrandsen, bor i Hillsboro, N. D. Beret, gift med Gunder Oset, bor i Wilmington, Minn. Anders er gift og bor i Caledonia town. Bjørn døde ung.

Ole Amundsen Stenehjem var født i Sogndal den 18de mai 1848 og aaret efter udvandrede hans forældre til Amerika, som er nævnt i disse skisser fra Wilmington. Som før nævnt kom Amund Stenehjem til Wilmington i 1854 og købte sig der regjeringsland. Han bygde da op en liden tømmerhytte af aspestoffer, hvilken tjente som bolig for den store familie i flere aar. Ole forblev hjemme indtil han i 1869 blev gift med Anna født Allestad, købte farm paa Blackhammer og bodde der til sin død, med undtagelse af at han var nogle aar i N. Dakota.

Ole Stenehjem var en dygtig farmer, en praktisk mand, der bygde tidsmæssige huse, saa han fik sig et vakkert hjem.

Selge Ellingsen Solberg var født den 4de december 1834 af forældrene Elling og Guri Solberg. Hans forældre var fra en husmandsplads under gaarden Hovland i Sognedalen, Mingerike, som før er nævnt. I 1856 blev han gift med Kari Olsdatter Brennen, fra Fron i Gudbrandsdalen. Hun var født den 9de mars 1835 og udvandrede til Amerika i 1853. Selge Solberg købte da land i Blackhammer og drev farming og var en tid eier af 275 acres. Han købte ogsaa en del land i nordre Minnesota. Han bygde ogsaa hus i Spring Grove, som han bodde i nogle aar før sin død.

Selge Solberg var en oplyst mand og var betrodd flere tilidshverv i countnet og townet. I regnekunst kunde vist ingen

farmer her i omegnen maale sig med Selge Solberg. En ved navn Lune som vankede ofte herover i 80-aarene skulde være en stor matematiker, og han sa om Selge Solberg, at han var den bedste i regnekunst som han hadde truffet blandt farmerne.

Denne Lune var forresten en underlig sfrue, en slags efterfølger af Harald Haarfagre, derved at han hadde viift hverken klippet haar eller skjæg paa mange aar. Han laa sjelden i hus om natterne i sommertiden, men helst ude paa marken, hvor han laa og lyttede og stirrede paa stjerneerne. Han skulde dog være en stor matematiker, sa de som forstod hans beregninger. Formodentlig har det gaaet i furr med ham for han saa ud som en halvtulling.

(Fortfættes.)

Broketak vs. ryggetak, samt lidt om Arne Kulterstad.

Det som her skal fortelles er nedtegnet efter en del papirer, som Ole Tidemandsen Evmæs var kommen i besiddelse af. Oprindelig hadde de tilhørt Erik Rjørstad og antagelig er sidstnævnte forfatteren.

Det hadde været min hensigt at oplæse en del af disse notater ved stevnet i Glenwood, da jeg vidste at aurdølinger vilde være talrig representert og nogle af de ældre iblandt disse kunde muligens ha interesse av at saa oppfriskt minder fra sine yngre dage. Paa grund af veir og vind samt mangel paa tid blev dette ikke noget av. Nu vil redaktøren at det skal serveres i Sambands spalter. Nu, ham om det. Det faar staa for hans regning skulde det forekomme enkelte af læserne lidt „infra dig“, og maasse mindre egnet for en saa pas stor og alsidig læsefreds som Samband nu har. Det er meget som kan

fortelles i en engere kreds af sambydinger, men som ikke passer for en mere udstrakt læsefreds.

Efter møte i Glenwood hadde undertegnede den store glæde at saa besøke Syber og Lore Belgum nær Jarwell. Trods sine 82 aar hadde Syber bevaret en usvækket hukommelse og fra ham fik jeg vite navnene paa flere av de personer som er hentydet til i ovennævnte papirer. Han var desforuten istand til at supplere og tildels korrigere en del av de opplysninger som var nedtegnet, da han selv hadde været øienvidne til flere av de tildragelser som skildres og ellers kjendte mange av de personer som nævnes. Jeg takker ham herved for værdifuld bistand og veiledning.

Det at være „gofar“ ja det var noget som vore forfædre fatte pris paa. Styrke, mod og sprækkhet stod hos dem i høi kurs. At kunne danse halling, spenne i taket, selv om det var en ni, ti fot under himlingen, være den bedste i ryggetak eller broketak, det satte de sin ære i. Fra smaagut av øvde de sig i disse og andre idretter, og hvad enten det nu var denne ihærdige øvelse, den friske luft, den sterke kost, — jild og poteter, „nævagraut aa kjældarmjølk“ som gjorde det — nok av det, der vokste op i dalen en række karer hvis ry gif viden om. Bar da en blit mere end almindelig bekjendt, saa var der altid andre som ikke hadde ro paa sig, før de hadde opsjøkt vedkommende og faat avgjort det overmaate vigtige spørsmåal, hvem der var bedste karen.

§ dragsmåal yndedes især to metoder, 1) ryggetak, svarende nærmest til hvad man her kalder „Greco-Roman“ og hvor den brutale styrke spiller en større rolle, og 2) broketak som man paaftaar skal være egen for Norges fjelddale, men som nu sjelden brukes av den gode grund at de gamle skind- og vadmelshbukser har maattet vike pladsen for mere moderne, men desværre skrøpeligere greier. (Man kan let forestille sig

den resulterende situation, hvis et par av de bedste karene i Baldres for en 60 a 70 aar siden hadde tat et alvorlig broketak isjort henflær av nyeste fabrikat).

Nu det var den sidstnævnte metode som av visse grunde særlig appelerste til Baldriserne og derfor var blit mest populær, og mange var de som ogsaa mot midten av forrige aarhundrede ved stadig øvelse var blit sande mestere i denne idræt.

Saa var det da disse papirerne paa Evmnæs hvorfra jeg vil fillate mig at anføre en del notater som nærmere forklarer denne sport fra vore bedste- og oldeforældres dage.

Optegnelserne danner en liten brøkdæl av en hel række reminiscencer som hovedsagelig berører en mand fra Vestringshygden, Arne Dale paa Kulterstad, hvis navn de fleste kjender. Han kom jo til Amerika og døde nær Mt. Goreb, Wis., en 18—20 aar siden. De er ikke anført absolut ordret, men lyder dog hovedsagelig som følger:

Ved stadig øvelse og paa grund av sin sprækhet var Arne blit en mester i at ta broketak, en maate at bryte paa, hvor det især kommer an paa at kunne staa godt paa benene, være hurtig, spræk og „leug“, i motsetning til det mere almindelige ryggetak, hvor vegten og legemsstyrken ofte gjør utslaget.

Stedetfor som i ryggetak at gaa tæt ind til hinanden, stille sig ret op og ned med armene rundt motstanderens ryg og saa simpelthen forsøke at bryte ham ned, stiller de kjæmpende sig, naar de skal ta broketak, med kun akslerne og brystet mot hinanden. Benene holder de saa langt fra motstanderens som mulig. Naar de staa saaledes jer det ut som om to skraastøtter stod lænet mot hverandre. Med den ene haand forsøker de saa at faa tak i motstanderens brok omtrent i høide med knæerne, med den andre tar de tak om hans ryg. Det er en sand lyst at se to spræke karer ta broketak. Det mere brutale ved ryggetak forsvinder. Smidighet, raskest, fitt og knep i det

uendelige træder isteden. Saaledes kræves der mere snar-raadighet og kvikhet i at ta broketak end ryggetak og det sidste var av den grund ikke paa langt nær saa populært som det førstnævnte, der øvdes ved enhver leilighet.

Arne var tilslut blit mester over omtrent alle andre i sin hjembygd, i broketak saabel som i at danse halling, specielt spænde rundkast. Av denne og andre grunde som her skal forbigaaes var det ikke mange i grænden som „bau se te aa dragast mæ hono“. Han maatte da ut for at søke værdige motstandere længere borte fra hjemmet. Paa en av sine færder kom han til Søndre Murdal, hvor der var en større forsamling tilstede.*) Vant som Arne var til at gaa som bedste karen, hød han sig til at „dragast“ med hvem som helst. Sørre aurdølingerne syntes ikke de kunde ha dette sittendes paa sig at en Nørre aurdøling hadde skræmt dem allesammen og en av de største og sterkeste bobet sig ikast med ham.***) Det var dog snart i bakken med ham, for Arne viste sig at være baade sluer og mere sleip og spæntig, og stod bedre paa benene skjont den andre var betydelig tyngre og sterkere. Nu var der en anden sørre aurdøling ved navn Mikkel***) som noie hadde observert alt dette. Skjont Mikkel var litt mindre end Arne og neppe saa sterk, var han dog om mulig endnu sleipere og mere øvet. Denne hød sig til at ta op kampen for Søndre Murdals ære. Da disse to røf ihop stimlet folk til fra alle sider for at se paa og det blev ogsaa et nap-petak som var værdt at se. De to kjæmpende stemte akslerne mot hinanden, søkte med venstre haand at faa tak ved knæet, mens den høire grep om motstanderens ryg nere ved bukse-

*) Ting.—S. Belgum.

**) Ola Steinsæteren. Navn suppleret av S. Belgum.

***) Mikkel Hof eller Høve.—S. Belgum.

liningen. Saaledes stod de da som to spændte staaibuer. Saa snart begge havde faat godt tak, gjorde Arne et litet prøvenup. Han merket straks at han var den sterkeste, men ogsaa at han havde for sig en rigtig „sena-kjelke“, der i smidighet og spændstighet stod paa fuld høide med ham selv. Han bestemte sig derfor for følgende plan: Med magt at trække Mikkel ind til sig, løfte ham op indtil benene slap jorden, saa vende ham i luften inden han la ham i bakken. Dette var Arnes sedvanlige metode mot motstandere jevngod med ham selv. Var den anden derimot tung og sterk og mindre kvik til at forsvare sine ben, hugg han gjerne krot for ham.

Han begyndte derfor med alle slags blinde vildledende manøvrer, spente efter Mikkel's ben uten at træffe, skjov ham bakover, rykket ham saa pludselig til sig, gjorde uventede slæng til venstre og høire, søkte paa alle maater at vildlede og utmatte ham indtil han i et beleiligt øieblik kunde se sit snit til med al magt at trække ham ind til sig, løfte ham op og saa mens han selv stod kun paa venstre ben vende ham i luften, støttende hans krop med høire haand, med venstre løftende motstanderens høire ben, med sit eget høire ben støttende dennes venstre ut av stilling, og saa med en pludselig bakoverbøining av overkroppen saa vent ham og lagt ham i bakken.

Men nu hadde Mikkel nøiagtig studeret Arnes metode mens denne ekspederte sin første motstander og han var lur nok til at spare paa sine kræfter og bare forsvare sig indtil det avgjørende øieblik skulde komme. Da nu Arne endelig foretok sit hovedangrep var Mikkel paa sin post. Han lot sig ikke løfte høiere end at han saavidt, nu og da berørte jorden med det ene ben. Resultatet var at Arne ikke fik vendt ham uagtet han gjorde gjentagne forsøk og tilslut maatte han sætte ham ned igjen.

Engang hadde han Mikkel sterkt paa heldingen og alle

trodde at „no ryk han Mikkel.“ Men da fik denne et lite benestøt saa han kom paa ret kjøl igjen og var frelst. Arne som merket dette skrek rasende at folk skulde holde sig unna saa de fik tumleplads, at den som igjen hjalp Mikkel skulde faa en ulykke paa sig. Folk vek ogsaa tilside og kampen fortsattes. Men nu var Arne blit saa rasende at han ret som det var blottet sig, og da Mikkel tilslut tok offensiven og spænte krot for Arne, blev resultatet at de begge gif i bakken.

Sørre aurdølingerne mente nu at Mikkel hadde vundet. Arne og et par andre nørre aurdølinger paaftod at dragsmålet var uavgjort, at de skulde „dragast“ om igjen. Dette vilde ikke Mikkel og det blev vist aldrig fuldstændig klart hvem der var bedste karen av disse to. Værrer var det at Arne senere paa kvelden, da han hadde druffet en del og ikke kunde faa Mikkel til at prøve om igjen, tilslut røk paa ham og brukte kniven, hvorav der siden blev sak og ondt blod i længere tid efterpaa. Dette er imidlertid noget som jeg ikke skal indlate mig paa her, endstjønt det faar en utførlig behandling i de nævnte papirer.

For enkelte kan det vel synes litet passende at spille egen og andres tid ved at anføre gamle optegnelser angaaende den relative betydning og vigtighet av ryggetak og broketak som de praktisertes av vore fædre. Men selv slike forholdsvist ubetydelige smaatræk har dog ogsaa sin betydning forsaavidt som de tjener til at belyse deres daglige liv, og derfor har jeg tat med disse enkelte stikser fra Svennæs papirerne.

Indestængt som bygden var, med daarlige kommunika-tions- og transportmidler, er det ikke at undres over at folk flest tok levende del i det lille som foregik, for eksempel festlige sammenkomster, med dans og moro, bryllup, auktioner og lignende. Hadde saa en eller anden utmerket sig ved slike anledninger, hvor mange folk var samlet, gif gjerne hans ry

viden om bygde, med det naturlige resultat at der vakktes aspirationer hos andre som hadde grund til at anse sig værdige til lignende berømmelse.

Mit andet citat fra Svinnæs-papirerne er av en litt anden art, skjønt den ogsaa tildels dreier sig om Arne Kulterstad.

Saa tildragelser i tidsrummet 1814—1864 har vel sat findene i livligere bevægelse opigjennem Valdres end krigen i Schleswig, 1848—49.

Man vil erindre at i krigen mellem Danmark og de to hertugdømmer, Schleswig og Holstein, understøttet av Preussen i 1848—49, var Norges og Sveriges sympati avgjort paa Danmarks side. Ja en betydelig hærmasse blev endog utkommandert og transportert over til Gjen med ordre at gripe ind paa Danmarks side i tilfælde at de tyske tropper angrep selve kongeriket Danmark. Da vaabenstilstand blev erklæret i 1849 blev en del av disse tropper overført til Schleswig som en slags neutralitetsvakt. Blandt de norske avdelinger som blev utkommandert i denne anledning var der en væsentlig del av Valdres bataljon. Ødegaard kommer ind paa deres oplevelser i Danmark og Schleswig i sin bok, men da jeg i papirerne paa Svinnæs fandt en versjon av denne affære som i mange maater avviker fra den som Ødegaard har leveret og som desforuten er mere detaljeret, tar jeg den med her. Maafe der blandt Sambands læsere findes de som kan yderligere supplere beretningen. Det er i forbindelse med Arne Kulterstads liv at den forefindes.

Man hadde Arne mistenkt for at ha voldt en mands bane mens han var med til Danmark i 1848 og 49. Han blev i 1848 sammen med andre fra Valdres utkommanderet til Danmark. Som bekjendt fik ikke disse norske tropper ta aktiv del i krigen. De blev liggende som vakt i en by i Schleswig hvor

der var en stor tysk befolkning. Norske gik der grættne og furtne og smaabannet sig i mellem fordi de ikke slap til at slaas. At de heller ikke altid var saa skaansomme og hensynsfulde mot tyskerne som man kunde ha fordret av neutrale tropper lar sig let tenke.

Saa var det en søndagskveld at en del Etnedøler hadde sat sig til at spille kort. Med et kommer der en mand styrten de ind med det rop: „O dø Valdresja, so sit her o læt sambygdingadn diffa sløs paa berre live?“ Etnedølerne op og avsted som rasende. Da de naadde salen hvor slagsmaalet var begyndt, var dørene stengt og indenfor hadde de tyske krambod- og haandverkerfbende barikaderet dørene, for at ikke de norske som var indenfor skulde saa undsætning. Disse hadde ondt for at holde sig mot den store overmagt og det saa ikke videre lyst ut for dem. Salen var i anden etage og var vanskelig at komme til. Av de kjæmpendes rop kunde man skjønne at de norske var i knipe. Dette virket at de som var utenfor gjorde fortvilede anstrengelser for at sprænge dørene, hvilket ogsaa tilslut lykkedes, og ind stormet undsætningen. Svad Valdreserne angik var denne ikke netop saa talrik, men til gjengjæld var det næsten bare kjæmpefæret, rene bærsærker, hvis inderligste ønske var at saa prøve kræfterne. Blandt dem var Arne Kulterstad, Gudbrand Storebraaten, Arne i Brændingen, Blasse-Nils, Lollef Stenjæt, Ola Pedersen Lien, Per Meisedalen og flere av samme kaliber.

Det var nok paa høi tid at undsætningen kom. De norske var trængt bort i en krof hvor de værget sig saa godt de formaadde. Da undsætningen kom steg det sunkne mod og de fordoblede sine anstrengelser for at holde tyskerne fra livet. Men nu manglet de sidst ankomne vaaben, hadde bare de tørre næver. De begyndte derfor at slaa fund borde og bænte for at skaffe sig passende „handvøle“. Tyskerne skjønnte at dette blev

farligt for dem og skred til angreb for at ta dem før de hadde hat tid til at væbne sig. Opvarterkerne og betjeningen kom med kokende vand som de skvættet paa de norske av hvem flere blev skambændte. Tilslidst var dog utskiftningen over møblerne saa vidt fremskredet at Baldriserne kunde ta offensiven og nu fik pipen en anden lyd. Baldriserne slog ned for fote og om nogle minutter var hele salen i de norske besiddelse. Disse skyndte sig nu saa fort de kunde til sine kaserner da politiet var blit varskod og hadde begyndt at indfinde sig. En hel del av de tyske svende var blit saa skamferet at de ikke kunde komme sig ut og en av dem fandt man død nede paa gaten. Han var blit kastet helt igjennem et vindu og det var de som mente at det enten var Arne Kulterstad eller Gudbrand Storebraaten som hadde ekspederet ham ut denne veien, men intet blev bevist, og de norske slap fri, vel nærmest i betragtning av det faktum, at tyskerne hadde aapnet angrepet.

Syber Belgum til hvem jeg fortalte ovennævnte, bemerket, at han hadde kjendt, dels av navn, dels personlig, de fleste av de Baldriser som er nævnt i forbindelse med denne beretning. No andre som han visste hadde været med til Schleswig erindret han følgende: Svar Grytelien nær Gottenborg, Svar Erikken Bægen (fra Sørstogen). Han hadde ogsaa hørt fortælle at kapteinen for Baldres bataljon og løytnant Rovrud hadde stillet sig i veien med dragne sabler og forbudt soldaterne at bryte ind i salen. Men saa hadde Arne Kulterstad hoppet over sablerne og de andre hadde fulgt hans eksempel. Da de var komne indfor slog de blandt andet ogsaa ovennævnte. Stumperne brukte de saa til vaaben.

Der findes mangt og meget i disse papirer efter Erik Rjørstad som sikkert vilde interessere baade Baldriser og andre. Der er for eksempel en masse beretninger om huldrer, under-

jordiske og andre overnaturlige væsener, rimeligvis optegnelser efter mundtlig beretning. Forhaabentlig vil Ole T. Svendsen se til at en del av dette med tiden blir offentliggjort.

J. C. W. Hanson.

En amerikareise i 1872

med jellstibet „Concordia“, kapt. Christensen fra Sandefjord.
Johan C. Gran.

Det var en av de største og viktigste begivenheter i mit og mine forældres og søskendes liv, da beslutningen blev fattet, at vi skulde utvandre. „Denne vil bli min sidste arbeidsdag her paa gaarden Gran.“ — Denne bestemmelse var det som min far gav Peder Bøe Gran, en aprilsgdag i ovennævnte aar. To og tyve av min fars bedste aar laa tilbake paa nævnte gaard, med en løn saa liten at det vilde være en skam at nævne. Men beslutningen var tagen, og dagen oprandt som vi sa farvel til bort kjære hjem. Koen, kalven og sauene, samt det lille løssøre gif for auksionshammeren, men summen blev at det ikke strak til til Amerikabillet for seks — maatte saa laant fra Amerika.

To store kasser, som indeholdt fødevarer for to maaneder til seks personer, tillike en stor kiste fuld av klær, og saa to store kuffeter og en kommode. Skift et læs blev hin dag fragtet til Smørsviken, for derfra med S. G. „Letvindten“ at føres til Gidsvoldbassen, og saa med jernbane til Kristiania. Njøsken var den dag i ondt lune ute ved „Skreiberga“ og jeg tænkte ved mig selv, at hvis jeg visste, at Atlanteren skulde bli saa i oprør, saa vilde jeg rømme, naar jeg kom til Gidsvoldbassen.

I Kristiania maatte vi stoppe i tre dage paa grund av at sovebristene paa „Concordia“ ikke var færdige. Aldrig hadde jeg set saa høie bygninger før, og saa tæt som de var. Og man kunde næsten ikke se folk for menneskers skyld. Vi var mange i følge

av ynglinge, som var fuld av liv og lef. Vi kjøpte honningfæfer og brunsfukker og levde som prinser, ønskende at slike dage aldrig vilde ta ende. Men saa kom tiden at vi skulde ikke mere saa træde paa hjemlandet's jord. Under megen strid og tankebrydninger fik vi endelig ordnet os ombord. Skøiene var dobbelte efter begge langsider paa skuten, og kasser og kufferter i tre, fire rækker midtstibs, surret fast med svære taug; for i stormende nætter kunde du høre gryter, pander og kander danse mafurka i soverummet. Paa dækket var skjøffenet anbragt i et dertil opført „chat“, hvor fire komfyre var indmurede. Hver komfyr hadde fire kokehuller. Lillike var det paa første dæk kapteinens kahyt og „bysja“, mandskapet's bekvemmelighet, og roret“, som blev haandteret av en mand og styret efter kompassets streker.

Mange paarsørende og slegtninger av emigranterne var komne ombord for at sige farvel. Stiftsprovst Ejsendrop i Kristiania prædikede det sidste evangelium i fædrelandet for os, det vil sige for de flestes vedkommende da. Det var en alvorlig præken. Vi maatte ikke, sa han, selv om vi blev aldrig saa rike eller mægtige i det fremmede land, glemme ham, som dannede og gjenløste os.

Som en yngling med skarpe øine og øren opfangede jeg og bevarede de indtryk jeg iagttok under reisen. Et av de indtryk som betog mig mest av alt, var en avsked mellem to forlovede. Sentaen skulde utvandre; gutten kunde ikke komme avsted for pengers skyld, men om et aar skulde der komme penger fra Amerika. Hun graat til hun fik krampe og hun vilde ikke slippe ham. Han maatte med al sin magt slite sig løs og komme sig avsted, for avgangstiden var allerede omme. Jeg la merke til denne unge, fine pike hele veien, og til min store overraskelse graat hun likesaa meget da vi gif fra borde i Quebec; men da var det for anden styrmand ombord.

Ankret blev under „Na—hi“ lettet og den monotone reise tok sin begyndelse. En dampbaat drog os ut i fjorden, indtil vi fik vind i seilene. En ny verden var vi komne ind i, og fremmede folk og fremmede var omgivelserne. Og saa kom tanken — mon vi naar reisens maal? Ja, alt staar i din haand, du som dannede os! Ved Færder fyr gif lodsen fra borde og med ham den sidste hilsen tilbake. Utenfor Lindesnes fik vi en forrykende storm, som tok mot og kræfter fra næsten alle passagerer; det blev en forfærdelig jammer og beklage og sygdom, da den lille farkost væltet og boltret sig som en eggestal paa disse vandbjerger. Jeg trodde verdens ende var kommen. Ja mit hoved kan ikke saa bhyantens spids til at tegne de tanker og følelser, som jog igjennem mit bævende legeme.

Det var ikke at tænke paa at saa koft hverken mat eller kaffe, ellers var der en stormende rift efter rum paa komfyrene med suppe- grøt- og vellinggryter og kaffekjedler, som var i uavbrudt stormløp den ganske dag. Vor nabo paa høire haand i soverummet var en storlemmet, godslig mand, som hedde Hans. Hans hustru en liten tingest, let paa foten som en linerle, kofte og stekte saa lang dagen var. Engang imens de spiste kvældsgrøden, gjorde hun sig smørblid og sa til Hans: Nu koker vi itno mer ikvæld nu. So vi maa nok ha litt velling, sa Hans.

Ja, storm og stille avløste hinanden paa det store verdenshav. Vi blev saa vante til storm, at vi mente det skulde saa være. Vi fandt ikke tiden svært lang under reisen; for der var adskilligt at hyde paa av adspredelser. Søndagene var der gudstjeneste med kapteinen som prest. Der var ingen dans, som blev tillatt paa søndag. Derimellem var der forskjellige programmer, saasom dans, legemsøvelser, sang kapløp og skuespil. Jeg husker engang som „Seppe paa Bjerget“ gif ober scenen. Mitt i utførelsen utbrøt der ild i skjøffenet; det saa stygt

ut en tid, men lykke var, at vi hadde en saadan overflod av vand. Da ilden var under kontrol var der en gut fra Akker, som skrek og sa: Lat skuta brenne, saa set vi poteter i tomte.

Vi blev godt kjendte med hverandre i de otte ufer i havets bølger med den samme længsel og higen efter et glimt av det forjættede land. Tidlig en morgen blev der raabt: Land forut! Nytt liv blev det iblandt følget og man begyndte allerede at kjende tæsten av hvetebrød og flesk; men til alles skuffelse viste det sig at være en mur av is, som vi matte gaa av veien for, og det tog os otte dage sjørend den skilte sig saa vi kunde komme igennem, og da hadde vi gaaet tilbake mange mil. Der var ogsaa andre skibe i den samme omstændighet som vi, og jeg hørte vor kaptein en mørk nat raabe til en skipper paa en brig, at det var daarlige utfigter at komme igennem isen.

Men saa spredte ismassen sig, og vi seilte i solskin op den underkjønne St. Lawrenceflod til Quebec og snart efter kastet vi anker i Quebecs havn. Lov og tak steg op fra alles hjerter at reisen over havet var lykkedes saa vel. Overs over floden fra Quebec ligger Port Levi jernbanestation paa Grand Trunk banen. Did blev vi fragtet for at reise med jernbanen til Port Huron ved Michigansjøen. Grand Trunk var saa venlig at overlade os fem freightcars, som kom tilbake fra Hamilton, hvor de hadde været fulde af sauer. De var ikke pnyttet efter denne tur, saa vi laa nok saa blødt om natten. Om dagen sat vi paa nogle uhøvlede planter, som var spikret efter langvægene.

I Norge hadde jeg læst om de talrige jernbaneulykker i Amerika, og sandelig skulde vi ikke opleve en saadan. Dagen efter vi gif ut fra Port Levi tumlet fire vogne ned over en ganske høi skrant. Ulykken var, at toget gif meget sagte. Alt som var af skade var et slænget øre og en vrid arm. Ulykken skede i en stor myr etsteds i Michigan. Vi maatte stoppe der i ni

timer og imens kom der en mængde folk fra farmene rundt, for at se paa ulykken. Kvinderne hadde kurve av alle slags deilig mat, som de gav os, og vi syntes vi hadde aldrig været blandt saa snille mennesker.

Om aftenen kom det nye tog med meget penere vogne end de vi hadde havt før og reisen blev fortsat til Port Huron ved Lake Michigan. En dampbaat tok os over Laken til Milwaukee. Der stoppet vi en dag, blev indkvarteret i et rum, jeg antar var 16X16, med intet gulv undtagen jordgulv, hvor der var en tre tommer løs jord. I denne seilighet maatte vi, 35 stykker, lægge os og blidelig sove for en nat. Efter vi hadde lagt os til hvile i den løse jord trængte der sig gjennem døren to mænd utenfra. En hel forstyrrelse vakte disse to mænd. De var nok saa fint antrukne, og de skulde ikke gjøre os noget ondt, sa de; de vilde blot bytte klokker og tusse sig til guldringe og norske tolleknive; de vilde ogsaa se om vi hadde norske penger. Vi bad dem pent om de vilde forsvinde; men nei, de hadde ingen hast de farene. De begyndte ogsaa at gjøre sig læffer for de unge jenter som var i vort følge. Men da skulde en ha hat lyst til at set paa to brødre fra Drammen, hvorledes de haandterte disse to; fyrene blev mørkanket og kastet paa gata.

Fra Milwaukee fik vi jernbaneskyds til Prairie du Chien, hvor vi maatte gaa ombord paa en damper som hadde en baat paa slæp paa hver side. Det var aften da vi kom ombord paa damperen. Reisesølget var da minket til 20. Man befalte os at gaa ind i et rum paa baaten, hvor vi skulde saa sovesjeler, men der var fuldt av negre; de kom og vilde ta vore kvinder. Vi maatte i al skyndsomhet ut av rummet og ut paa en av slæpeprammenes dæk, hvor der ingen beskyttelse var for den kolde nordenvind, som jog os imøte. Ja, vi frøs jammerlig den nat. Om morgenen kom vi til Brownsville, Minnesota, hvor vi paa et hotel fik, som vi syntes en fryktelig frokost. I de dage var

Brownsville den eneste markedsplads for Caledonia, Spring Grove, Mabel og Sespers opland. Der var hvetekjørere i byen i alle ukens dage. Vi fik kjøre med en saadan hvetekjører til Spring Grove, vort bestemmelsessted.

Sjøaannen hadde alt begyndt da vi kom frem til Byen Spring Grove. Jeg la derfor merke til en stor kjempeffikkelse, fint antrukken forresten — jeg tror ogsaa han hadde Panama-hat paa — ja han gif og rafet høi med en haandrive; og han haandterte riben med sliik en færdighet, at jeg maatte spørge hvem denne storartede person var. Det er presten, det, blev der svaret. Jeg kunde ikke tro det; jeg undreder paa om min hjemmelsmand vilde holde mig for nar, eller om han trodde jeg var saa dum, at jeg trodde en prest vilde rake høi. Jeg var vant til at naar presten bevæget sig i det frie, skulde han gaa med slaabrok og spaserstok i haand og en lang merfumspibe i munden. Men jeg fandt snart ut, at det var sandt, at det var presten som rafet høi. Her er et storflagent land, tænkte jeg, som ikke gjør forskjel paa kong Salomo og Jørgen Hattemaker. Og jeg tænkte her vil jeg bygge og her vil jeg bo. Og saa grov vi et hul borti bakka — de var hus, de var heim, de var bu, men om kvælden naar heimat du lakka, var heimen vel kjær kan du tru. (Efter Lotningslagets Arbeid.)

Peter Thompson.

Redskrevet af en nær ven.

Peter Thompson Ellestad var født i Rome, Vestre Slidre, 10de juni 1836. Han sier selv han var ikke født under en hvefjertjerne eller med en sølvstake i munden. Han har hat mange gjenvordigheter i livet.

Ni aar gammel blev han sendt et erinde en norsk mil frem til presten. Det var i sig selv en betydelig opgave, især at huske

paa hvad han var bedt at si. Saa blev han bragt ind hos den høie embedsmand, som tordnede mot ham: „Ta av dig huen gut, naar du kommer ind til mig!“ Det skræmte Peter saa han tabte mindst et aars vækst og satte i ham en vis usikkerhet overfor prester.

Da han var 10 aar gav hans far ham en „kniv og knivstjæi“, som det blev paalagt ham, han aldrig maatte miste. Men paa hans første bergvandring blev hele stasen borte, og han fandt det aldrig igjen. Han var nu i frygt for bjørkebusken, men fandt paa det raad at faa fat paa en gammel „kniv o stjæi“, som han bar indtil han fik forsynet sig med saker lik dem han hadde tapt bort; og saa undgik han bjørkebuskeskuffen.

3 16 aars alderen indtraf hans livs store begivenhet. Han skulde da utvandre — forlate far, mor, søstende, alle gode venner, og dra til det store, ukjendte Amerika. Forberedelserne var omfattende. Sauene maatte klippes og ulden fardes, spindes og væves og klær bli nyet, strømper og vanter og skjær blev strikket. En stor kasse blev fylt med det bedste som kunde skaffes af leffe, flatbrød, ost osv. til neste paa reisen. Og han tok farvel med sine kjære.

Den tredie april 1852 drog han over Drammen til Kristiania, men fandt der til sin skuffelse, at skibet han skulde reist med var affeilet. Han ventet da fire uker til han fik begynde reisen med et andet skib. Efter 12 lange uker paa Manteren landet han i Quebec. Derfra blev turen over Montreal til Buffalo, N. Y. Det var nu midten av august paa Eriessjøen, at Peter blev væffet midt paa natten paa damperen „Atlantic“, ved de forfærdeligste skrik og forvirring. „Atlantic var med vilje blit paafeilet af en anden baat, dens side var rebet aapen, og vandet kom strømmende ind. Mene som han var, tomhændet, kom Peter sig op paa dækket og kløv op masten. Baaten holdt da paa at synke. Af de 830 passagerer — mænd, kvinder

og barn — druknet mer end tre hundrede. Han flynget sig nu til masten og fik hoppet i en livbaat just som „Atlantic“ gik ned, og blev tat op af Damperen Oldenburg og landet i Chicago. At han nu havde af jordisk gods var klar nok til at dække hans legeme. Hans velslydte kister, klarne som med stor omhu var blit gjort til ham av hans mor, hans søstre og andre gode venner, gik til bunden af Lake Erie.

Fra Chicago drog han videre til Milwaukee. Der fik han, som andre der havde overlevet ulykken, fra folk som vidste om Erie ulykken, \$12.50. Fra Milwaukee ankom han 12te august 1852 til Koskconong, som var hans reises maal.

Paa Koskconong traf han folk fra sin hjembygd og blandt dem en vakker blaøjet pige, Barbro Olsdatter Roben. Men Peter havde sit eget udkomme at vinde, og han hlyret sig til en professor i Madison. Denne satte ham til at melke en ko, noget som han aldrig havde gjort. Han kunde hverken tale eller forstaa et ord engelsk. Peter slet og drog men melken vilde ikke komme. Han spyttet i næverne for at ta nyt tak, men da blandet professoren sig ind — og det blev for Peter slut med melkingen for altid, noget som han ikke beklager, hvilket enhver som har hat med melking at gjøre, meget godt kan forstaa.

I Madison gik han paa skolen to lange dage, men den træfste skolemester skjænktes ham ingen opmærksomhet. Peter var raadvild; thi han kunde ikke engelsk nok til at forklare at han var kommet for at lære, at bli undervist, og saa blev det enden paa hans skolegang, for altid, og hvilket tap det var kan enhver skjønne.

Sent om høsten gik Peter i følge med Reiar i Mosaaasen, tilfods til Stevens Point, Wis., en afstand av 150 mil, og gik derfra 25 mil til furutømmerhugsten i nordre Wisconsin. Han glemmer aldrig hvor taknemmelig han var over at opdage sent om kvelden lyset ifra leiren efter de 25 miles gang.

Her hlyret han sig som kok hos John Weef for 12 dollars om maaneden. Dette beløp var for ham som en særdeles stor rikdom, ti i fædrelandet hjemme var det mer end en fuldvoksen mand kunde tjene paa et helt aar, og det maa ikke glemmes at Peter var blot en gut paa 16 aar.

I skogen hadde han mange oplevelser. Engang forsøkte han at gaa over en elv paa en stok som de mer erfarne gjorde; men han faldt i vandet og saavidt det stod til ham vilde det ha endt hans løp. Da han kom til sig selv laa han over en stok med hodet hængende over stokken. Der var ingen læge, ingen sykepleier, ingen ambulance eller hospital, ingen oplivelsesmidler, men om kvelden var Peter tørret og kofte aftensmaten som sædvanlig. Han hadde ingen kofeovn men kofte over aapent ildsted med en aapning i taket til at slippe røken ut.

Ofte kom indianere i skogen og tilbød at hugge ved for at faa brød slett og kaker, og Peter og indianerne blev gode venner.

Peter vanket om endel til han i 1856 kom til Minnesota og tok et „timber homestead“ i Dakota County og har siden bodd der. Den tid hadde blot tre nybyggere ovvet sig ind i dette vilddnis, nemlig Peter Sampson, Thor Halling og Suel Knutson.

Her fældte han de største træer til at bygge sin loghytte utav og begyndte at rydde sit land, mens han dog hadde tankerne vendt mot Koskconong. Wegen tak tilkommer den ædle Suel Knutson som hjalp den ensomme yngling paa mange maater. Disse to blev boende som fortrolige grander til Suels død i 1890, og der var mellem disse to det mest fortrolige venfkap indtil døden skilte dem, og hvad den ene hadde stod altid til den andens raadighet og bruk. Peter og Suel var aldrig udsat for arrestation for at ha overtraadt loven om at kjøre for fort, ti de kjørte med okser, ofte med høilæs til Hastings eller St.

Paul og maatte op og ut længe før daggrø, og fik vel vite om pionerernes stræv og strabadser og utholdenhet.

Den 18de mai 1858 blev den blaasiede pike Barbro Olsson Roben og Peter egteviet i hans log cabin. Vielsen utførtes av en misjonær Brown. Det var før kirker blev bygget i Christiana og Peters loghus blev ofte i disse nybyggeraas bruk for gudstjenester samt til skolehus og postoffice.

Han fortæller om en nabos spædbarn, som blev syt. Barnet var ikke døbt og moren var meget ængstelig, da hun ansaa det som en stor uhykke, næsten en forbrydelse, om barnet skulde dø udbøt. Der var ingen prest nærmere end 25 mil. Men Peter visste utvei, idet han høitidelig hjemmedøbte den lille. Barnet overstod sykdommen og blev frisk.

I 1862 var Peter en av de frivillige som var med at forsvare New Ulm og Fort Ridgely mot Sioux indianernes slagteri. Paa denne tur brugte han en pony, der tilhørte Albert C. Olsen og en fadel tilhørende Peter Sampton. Dette var en ganske anden oplevelse end vennskapet med de vilde i nordre Wisconsin's furuskoge.

I august 1863 lot Peter sig indskrive i Second Minnesota Light Artillery og tjente til borgerkrigens slut.

Peter Thompson tjente som town treasurer av Eureka township i 36 aar, til han nedla embedet fire aar siden, og er med rette fry av at den sterkeste motkandidat aldrig kunde slaa ham. Han var postmester ved Christiana P. O. henved 25 aar, indtil landpoststrute blev oprettet og postaapneriet nedlagt. Han var med at organisere skoledistrikt No. 48 i Eureka og var dets clerk i 34 aar. I 18 aar var han kasserer for Eureka farmers Fire Insurance Co. og resignerte tre aar siden. Han var i ti aar kasserer for den lutheriske synodemenighet.

Peter har opfostreret ni halstarrige barn og git dem alle

en frivillig opdragelse. Han bygde sit hus ved alfarveien og siger som det lyder i det vakre digt:

I see from my house by the side of the road,
By the side of the highway of life,
The men who press with the ardor of hope,
The men that are faint with itst strife—
But I turn not away from their smiles nor their tears—
Both parts of an infinite plan.
Let me live in a house by the side of the road
And be a friend unto man.

Hans loghus gav mangen udmattet reisende ly, som glad og taknemmelig efter lang vandring gjennem skogen fik øie paa lyset i de aldrig dækkede vinduer oppaa høien.

Peter fortæller om en oplevelse han hadde tidlig efter sin ankomst til dette land. En fremmed taltale ham med beundring over en vakker pelsverks-hue som Peter hadde faat sig, og før denne rigtig vidste, hvad der foregik var den fremmede forsvundet og huen likesaa, mens han stod igjen med en usjel halmhat i haanden. Dette syntes han var en rar handlemaate, men han lærte av denne oplevelse at ta sig ivare for eventyrere og flaaere som senere i hans liv kom til ham. Han holdt fast i huen. Med andre ord: han saa dem stivt i øinene og spurte: „Tror du, du kan bedre passe mine penge end jeg selv?“ Denne Peters handleregel er vel værd estertanke av mangen som blir udsat for bedrageres opmerksomhet.

Peter har nok at leve hyggeligt av paa sine gamle dage. Solen skinner særdeles varmt ind i hans stue og til godnat sender den sine straalr ind paa hans leie. Maane og stjerner blinker blidt til ham. Og Peter med sine 80 aar tilbakelagt frygter ikke dødens hvite sendebud som skal ledsage ham til den

ghldne strand hinsides, hvor blaagiede Barbro venter hans komme; men barna siger: Nei, nei! Ikke paa længe endnu!

* * *

Peter Thomsons far, Thomas, var søn av Anut Andersen Løstada i Hurum i Bang. Peters hustru Barbro, født Noben, døde i 1897, 58 aar gammel. Deres ni barn er alle fødte i hjemmet i Dakota Co.. Olaf J. bor i Elliot, Wash. og er gift. Niels N. ligeledes gift bor i Duluth. Datteren Thilda M. er hjemme hos faren og Lillie E. bor i St. Paul. De døde er Thomas Edward, død i en ung alder. Thomas Edward, yngre blev voksen, men er ogsaa død. Anton N. og Walter M. var begge gifte men er nu døde ganske nylig og efterlot sig enker og den sidste en datter. En datter Bertha Laura, Mrs. Leander Larson døde for nogen tid siden. Peter Thomson tilhører en stor slekt, som er vidt spredt især i Amerika. Han har været en paalidelig aarvaaken leder i sin omkreds, som vel har tjent den agtelse og hyldest, med hvilken han omfattes i det grandelag han har virket i saa mange aar og av ifarer av dem, som nær og fjern kjender ham.

LEADERS IN NORWAY and Other Essays. By Agnes Mathilde Wergeland. Edited and arranged by Katherine Merrill. George Banta Publishing Company, Menasha, Wisconsin. 1916. 193 pages. Net price \$1.50.

Dette vakkert og smakfuldt utstyrte bind er, efter forlydende, det første av en række som skal indeholde Dr. Wergelands samlede efterlatte skrifter. Det er endel skisser og avhandlinger anlagt paa at gi det engelsklæsende publikum grei og faglig belysning av norsk folkeliv, historie og nordmændenes særegenskaper, dannelse og fremskritt i mange retninger. Blandt avhandlingerne er slike, som om

folket i sagatiden, Norges opvaaknen, østland og vestland, Henrik Wergeland, Camilla Collett, kvindebevægelsen, om Ibsen, Grieg, domkirken i Trøndhjem, ovs. Endel av disse er oversat fra norsk, andre er forfattet paa engelsk. Professor Wergeland var i besiddelse av en let og naturlig færdighet i bruken av engelsk, og var en av Amerikas fornemste granskere og lærere i historie og var dertil vel hjemme i økonomiske og sociale studier. Hendes sterke interesse for og kjærlighet til sit fædreland, sammen med hendes sjeldne indsigt og indgaaende kjendskap til dets historie og kulturelle utvikling, gjør hendes skrifter fortrinlig værdifulde som et middel til at bibringe engelsklæsende folk, baade de unge her av norsk avstamning og det amerikanske publikum i det hele tat, en korrekt og sympatisk forstaaelse av hvad Norge har git og har at gi til menneskehetens fremskritt og forædling. Hun er særdeles heldig i at ha slike frivillige litterære "eksekutricer", som de tjenstville kvinder der har foretat sig det hverv at faa hendes litterære efterlatenskaper utgit og gjort tilgjengelig for det store publikum. Deres arbeide blir uten tvil paaskjønnet og faar forvist sin løn i almindelig taknemmelighet; men vi, som er spesielt interessert fordi hun var vor landsfrænde og har kastet glans paa vor æt, bør især vise vor paaskjønnelse og praktiske tak, baade mot forfatterinden og dem som forestaar utgivelsen, derved at vi kjøper, læser og anbefaler bøkene. Og vi tjener alle paa det. Dr. Wergeland brøt sin egen bane som fremmed her i landet, og uten større bistand fra landsmænd vandt hun at bli en av vort folks fremste repræsentanter i Amerikas lærde kredse. Og hun virket for sit eget folk saa at si ute, der hvor vi har altfor faa av vore til at bære og bibringe de værdier, vi som indvandrerfolk tror os arvtakere av og beskikket at meddele som vor andel

i at gjøre vor nation aandelig sterk og ophøiet. Boken er naturligvis at faa hos enhver bokhandler. Vi er Frikirkens Bokhandel her i byen tak skyldig for et eksemplar til anmeldelse.

KING SAINT OLAF, A Drama in Five Acts. By Gustav Melby. Boston, Richard G. Badger. 143 pages. \$1.00 net.

Vel saa et aar siden anmeldte vi en digtsamling paa engelsk: "The Seamless Robe" av Pastor Gustav Melby i Granite Falls, Minn. Nu foreligger fra samme forfatters haand et nyt digterverk ogsaa paa engelsk, under ovenstaaende titel. Det behandler, som uttrykt i en notits fra utgiveren, den store strid mellem hedenskapet og kristendommen i Norge; men der er ogsaa en kamp i heltens eget indre, mellem det hellige kald, som han føler hos sig selv, og hans kjærlighet for en kvinde som han ikke kan faa.

Den historiske handling i dette digt er taget fra Olaf den helliges saga og ender med hans fald ved Stiklestad og de undergjærninger som straks efter hans død sker i forbindelse med hans lik. Kvinden er dronning Ingegerd av Rusland. Digtet viser hvorledes de onde magter maa ligge under for det gode og sande endog da naar de synes at ha seiret og at herske. Nogen analytisk behandling av digtet kræves ikke av os. Det er en nydelse enhver læser bør gi sig selv. De som har læst "A Seamless Robe" vil vente og vil finde i King Saint Olaf det samme lette, enkle og vakre sprog, med samme klarhet i tanker og billeder. Den som nyder godt engelsk, bør læse disse bøker, især da de er av en av "vore egne". De kan vist faas gjennom hvilkensomhelst bokhandler, eller kanske fra forfatteren selv. Det skyldes vist mangelfuld korrekturlæsning at der forekommer etpar

tilsyneladende sprogfeil, saasom, "meet out", "the people doth regret", "whom I am". Men enhver kan selv rette disse.

Kristianialaget holdt den 7de september sin generalforsamling, med valg av embedsmænd og andre forretninger. Møtet vedtok en resolution uttalende lagets tak til pressen for den venlige holdning den har indtat til laget og dets forskjellige foretagender, især i den paagaende indsamling for en mindegave til Kristiania. Det blev bestemt at aarskontingenten sættes til 50 cents for utenbysboende og \$1.00 for medlemmer i tvillingbyerne. Lagets organ „Bibværingen" skal utkomme kvartalsvis. Embedsmændene er Ludv. Sunde, formand; Wm. Due, viceformand; Jacob Renning, 1081 13th Ave. S. E., Minneapolis, sekretær; Thomas Larsen, vicesekretær; David Lee, kasserer; G. N. Ekstrand, redaktør; Anton Sæther, materialforvalter; Harry Dahl, marshall; Carl Egeberg og John S. Bobim, revisorer. En hyggelig og vellykket installationsfest for embedsmændene blev holdt paa Richmond Hall den 10de september.

„Søndmørelagets Arbeid 1916" er et hefte paa 32 store sider. Vi merker os især „Korte optegnelser om Søndmøringer i Amerika i alfabetisk orden", som indeholder oplysninger om omtrent 650 fremragende mænd fra Søndmør. Det er noget av det værdifuldeste som er blit trykt i lagenes arbeider iaar, og er vel værd at bli efterlignet. Det skyldes lagets sagaskriver Martin Ulvestad. Blandt meget andet av historisk og biografisk stoff synes vi at vi bør nævne især Hans Fervells „Blandt Søndmøringer i og rundt Mayville, N. D."

Løvbrend-gutten.

Hver bygd har sine personer, som blir lagt merke til, ikke fordi de er noget stort som man siger, men fordi de er litt sær-egne i en eller anden maate. Slik var denne, som her skal stilles frem for at fremlocke minder fra svundne dage.

Etneidalen er svært bratt paa østtiden op til en bjergkjæde under aasen. Paa den side ligger væsentlig bygden, med husmandspladserne øverst. Løvbrenden ligger deroppe under berget.

Da jeg som smaa gut fulgte mor til sæteren faldt veien forbi denne Løvbrenden. Der sat Løvbrendgutten og solet sig paa møldbænken. Jeg kjendte ham mulig før, men dette er det første han bet sig fast i mine tanker. Venlig var han mot alle, men barn var det ham især en lyst at more, og naar de rigtig ruffet ham i skjægget syntes han det gif bra. Han hadde for vane at snakke med sig selv naar han trodde sig alene, og kunde komme op i slik heftig ordveksling, at var der nogen som i nærheten hørte det, kunde man liste sig frem for om mulig at avberge slagsmaal, og saa finde, at det bare var Ole Løvbrenden alene, som holdt paa at fløve en vridd tyristubbe eller var isærd med noget andet, som var strævsamt.

Ole var rent en type paa datidens folkarakterer oppe i fjeldbygderne. Bennefæl, lifefrem, arbeidsom og ordstø, kunde han ta livet med ro, som ikke gav sig av med sorg for den dag imorgen, spekulationsaanden og fræmmerfjæsen som endda ikke var kommet op i bygderne der.

Man vilde vite at Ole var rik og gravet sine skatte ned i ur og bjerggrotter. Men millionær kunde han ikke godt bli ved at holde nogen gjeter og dyrke nogen aferlapper med græv og spade. Jeg har aldrig været fristet til at grave efter de formente skatte.

Løvbrendgutten blev han kaldt og det med rette, ti han døde som gut, omkring seksti aar gammel. Strafs efter min mor døde var han hos os og sa da, „Sa, nu er det min tur.“ Og saa blev det. To, tre uker senere var han ogsaa vandret bort.

R. D. Rvernen.

JUL I VESTERHEIMEN 1916

REDIGERET AV A. M. SUNDHEIM
PRIS 60 CENTS

Jul i Vesterheimen vil ogsaa iaar utkomme i samme pragtfulde utstyr som forrige aar. Den lille forhøielse i pris har vi været nødsaget til at foreta paa grund av de overordentlig høie papirpriser, og vi føler os forvisset om at ingen av den grund vil undlate at forskaffe sig dette vakre julehefte, som allikevel i forhold til utstyr er yderst billig.—Omslaget iaar er malet av en kunstner i Minneapolis og forestiller Leif Eriksens færd til Vinland. Et farvetrykt bilag av Herbjørn Gausta ledsager heftet, og en mængde andre originale billeder er forskaffet.

Av heftets indhold kan nævnes:

IMATRA. En skildring fra Finland av prof. Rasmus B. Anderson.
SØNNEN. En fortælling fra Island. Av Gunnar Gunnarson.
HVORFOR SYNGER DU IKKE, MOR? Av Carl G. O. Hansen.
DA EN "MAYFLOWER" BRAGTE TRØSTEBUD TIL PRESTEN. Av Olaf Guldseth.
EN FORPOSTFEGTNING. Av Simon Johnson.
FREDRIKA BREMER'S VISIT TO AMERICA. By Hannah Astrup Larsen.
IN THE PATHS OF PERIL. By John Heitman.
DIGTE av Johan Selnes, Julius B. Baumann, prof. C. O. Solberg osv.

JULEBUD

ILLUSTRERET JULEHEFTE FOR BARN. REDIGERET AV PAST. J. M. SUNDHEIM. PRIS 25 CENTS.

Ogsaa iaar har vi utgit dette vakre barnehefte. De som kjøpte heftet ifjor, vil mindes hvor vel avpasset det var for barneflokken og hvilken rosende omtale det fik. Heftet iaar er mindst likesaa vellykket, og vi haaber at Julebud 1916 vil finde veien til de mange hjem og sprede den glæde det er bestemt til.

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE 425 4th Street South,
MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA, (OR 322 4th ST. S., MINNEAPOLIS.)

Hans Nielsen Hauge, Livsbillede\$1.25
Amerikabreve. "Til far og bror i Norge". P. Mørck \$1.00
Egte Perler. Livsbilleder af tre norske kvinder.....\$.60
Jonas Lie, Den fremsynte, 95 cents. Thomas Ross....\$.75
Billedverker, fra land og by i Norge. Større og mindre
samlinger, alle gode, til følgende priser: 40 cts,
50 cts, 60 cts, 75 cts, \$1.75, og.....\$2.00

Sendes portofrit mod forskudsbetaling.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, litteratur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlitteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

"1. Indsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og giverne bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Indsamlingen fortsættes til valdrisstevnet i 1917, og det samlede beløb oversendes hvert herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som giverne bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæssigt, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske."

For cirkulærer og al anden oplysning man ønsker, skriv til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kassereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.

Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 2121 Hennepin Ave., Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.

Fra Etnealden, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.

Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.

A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.